పెంజీకటి కవ్వల...

తెలుత ఆ వూరు చిన్నదే అయినా రెండు ఆర్ట్స్ కాలేజీలూ, ఇంజనీరింగ్ కాలేజీ, చిన్నతరహా పరిశ్రమలూ వచ్చాక పల్లెలనుంచీ వలస వచ్చే జనంతో అనేకమైన కాలనీలు పెంచుకుంటూ బాగా విస్తరిల్లింది. ఆ కాలనీల్లో శ్రీనగర్ కాలనీ ముఖ్యమైనదీ, అందమైనదీ, చెప్పుకోదగినదీను. ఊళ్ళోవుండే సంపాదనాపరులూ, నాలుగంకెల జీతాలవాళ్ళూ అక్కడే వుంటారు. అంత సంపాదన లేకపోయినా వున్నట్లు కన్పించాల నుకునేవాళ్ళూ, రిటైరైన పెద్ద ఉద్యోగస్తులూ కూడా అక్కడ వున్నారు.

అక్కడుండే మేడలు మామూలు మనుష్యులు కట్టుకునే ఆశలమేడలు. అక్కడ నివసించేది సామాన్యుడు కోరుకునే కోరికలూ, కనే కలలూను. ఆ విషయం అక్కడుండేవాళ్ళకూ తెలుసు. అందుకనే ఇంకా ఎక్కువగా మనుష్యులు ఊహించుకునే స్వర్గంలోని దేవతల్లాగా ఉండటానికి శాయశక్తులా కృషి చేస్తారు. ఇతర మనుష్యుల ఉనికిని వారు గుర్తించరు. సగం మంది అమెరికాకో, ఇంగ్లండ్‌కో, కెనడాకో, ఆస్ట్రేలియాకో వెళ్ళి వచ్చయినా ఉన్నారు. లేక వాళ్ళ బంధువులెవరో ఆ దేశాల్లో ఉన్నారు. మిడిల్ ఈస్ట్‌కూ, సౌత్ ఈస్ట్ ఏషియాకూ వెళ్ళి వచ్చిన వాళ్ళు ఆ విషయం పెద్దగా చెప్పుకోలేరు. ఫారిన్ రేడియోగ్రాంలూ, ఇంపీరియల్ బ్లెండర్లూ సామాన్య విషయాలు. ఇల్లాండ్రు నెలకో పట్టుచీర విధిగా కొంటారు. ఒక నెలలో వాటి మీద జరీబాతులంటే ఇంకో నెలలో నెమళ్ళు, మరో నెలలో చెట్లు, తరువాతి నెలలో దేవాలయాలూ ఇంకా చిన్న విచిత్రాలూ వుంటూ వుంటవి ఆ చీరల్లో. వస్తువులు కొనడం వాళ్ళకు ఎలా తప్పనిసరో, వాటి ధరల్ని మరచిపోవటంకూడా తప్పనిసరియైన విషయమే. సామాన్యులకుండే ఈతి బాధలు-గయ్యాళి అత్తలు, ఆడబిడ్డలు, సరిగా చూడని మొగుడు, జబ్బులులాంటివి కూడా వాళ్ళకు ఉన్నట్లు ఎక్కడా కనబడదు.

ఇటువంటి మనుష్యులుండేచోటు దేవలోకం కాకుండా ఎట్లా వుంటుంది? అయితే దానికీ ఒక లోటుంది. ఆ కాలనీ వెనుకనే, దాని గోడల క్రిందనే ఆనుకునివుండే స్మశానమే ఆ లోటు. కాలనీ దానివేపుకి వీపు త్రిప్పి వుంటుంది. మొదటి వరుస ఇండ్లకు

పెరటివేపుకు వెళితే బాగా కనిపిస్తుంది-బాగులేకుండా కనిపిస్తుంది. అక్కడికి రోజూ రెండో, మూడో పీనుగలు తప్పెట్లతో వస్తుంటాయి-మట్టయి, మసైపోవటానికి. శీతాకాలంలోనూ, ఊళ్ళో ఏవైనా వ్యాధులు వ్యాపించినప్పుడూ ఒక్కోనాడు పదికూడా వస్తాయి. తీరికవేళల్లో ఆ ఇళ్ళలోని పనివాళ్ళూ, వంటవాళ్ళూ మాత్రం వెనక దొడ్లలో చేరుతారు. శవం వృత్తాంతం తెలిసినదీ, ఊహించుకున్నదీ ఒకరితో ఒకరు చెప్పుకుంటూ చూస్తూ నిల్చుంటారు. 'విశేషమైన' శవం వచ్చినప్పుడు గోడలమీద ఎక్కి కూర్చుని అవతల ఏడ్చేవాళ్ళనో, ప్రక్కన నిల్చున్నవాళ్ళనో పిలిచి సావకాశంగా మాట్లాడి విషయమంతా వివరంగా కనుక్కుంటారు. వీలున్నంతసేపు అక్కడ నిల్చుని చూస్తారు. అది రోజూ చూసే 'పాడే' అయినా, అదేదో గొప్ప రసవత్తర విషయమైనట్లు మళ్ళీ అక్కడికి చేరుతూనే వుంటారు వాళ్ళు. యజమానులు మాత్రం అటువైపు రారు. పూడ్చే శవాలైతే వాళ్ళకేం సంబంధం వుండదు. కాల్చేవాటితోనే చీకాకు. ఒక్కోసారి ఏమరుపాటున సంజె వెలుగుల్ని చూసిన 'అమ్మ'గార్లు వాటిని కాష్ఠ జ్వాలలని జెడుసుకొని తలుపులు మూయడంకద్దు. శవం ముప్పాతిక కాలిన తర్వాత కమురుకంపు పైకెగసి గాలిలో కలిసి కాలనీలోని ఇళ్ళన్నిటినీ చుట్టివేస్తుంది. ఆ విషయం ముందే తెలుసుగనుక వంటవాళ్ళు తలుపులు, కిటికీలు ముందుగానే మూసేస్తారు. ఎక్కడైనా ఒక తలుపుగానీ, కిటికీ రెక్కగానీ తెరుచుకొని వుంటే కమురుకంపు ఇంటిలోపల ప్రవేశించి ఇంటిలోని వాళ్ళని ఉక్కిరిబిక్కిరి చేసివేస్తుంది. ఆ ఊళ్ళో ఎలక్ట్రిక్ క్రెమిటోరియం వెలిసేవరకు ఈ దేవలోకానికి ఈ బాధ తప్పే అవకాశం లేదు!

అ మొదటి వరుసలోనే ఒక ఇంట్లో డాక్టర్ సీతారామారావుగారు వుంటారు. ఆయనైతే అక్కడుండాలని అనుకోలేదు. ఊరి మధ్యలో వుంటేనే ఆయన క్లినిక్కూ, కూతురు రాధిక కాలేజీకి దగ్గర. అనుకూలం. కాని ఆయన భార్య జయలక్ష్మి పట్టుదలవలన అక్కడున్నారు. ఆవిడ అక్కడే వుండాలని ఎందుకనుకుందో ఆవిడకే తెలియదు. ఆమెకూ, కాలనీ మనస్తత్వానికీ ఆమడ దూరం. స్వతహాగా చాలా నిరాడంబరంగా వుంటుంది. 'పిచ్చి'గా వుంటుందని అనేవాళ్ళూ వున్నారు. ఆమెకు ధనవంతులంటే సద్భావమూ లేదు. అక్కడే వుండటానికి కారణం ఆమె కూడా చెప్పలేదు.

తాను చేసే ఏ పనికిగాని ఖచ్చితమైన కారణం చెప్పగల మనస్థిమితం ఆమెకు లేదు.

ఒక్కోసారి ఆమెకు చాలా సంతోషంగా వుంటుంది. అకారణంగా మనసు ఉత్సాహంతో ఎగసిపడుతుంది. భర్తమీద, బిడ్డలమీద కనిపించిన ప్రతి ప్రాణిమీద ప్రేమ పెల్లుబికి వస్తుంది. జీవితంలో అర్థం సారం నిండుదనం తోస్తవి. తాను పూజించే

లక్ష్మీదేవి కళ్ళలో ప్రసన్నత కనిపిస్తుంది. మనస్ఫూర్తిగా నమస్కారం చేస్తుంది. ఏమిటో అందరానిది అర్థం అయిపోయినట్లనిపిస్తుంది. ప్రేమ, ఆనందం, అర్థం, దేవుడు, జీవితం అన్నీ ఒకటే అనుకుంటుంది.

ఒక్కోసారి జీవితం నిస్సారంగా, నిరర్థకంగా కనిపిస్తుంది. భర్త, బిడ్డలు, లోకంలోని ప్రతిబంధమూ అవసరాలకు పరిమితమైనదిగా, స్వార్థపూరితంగా తోస్తుంది. మంచితనం, దయ, ప్రేమ అన్ని మోసం అనుకుంటుంది. మనసులో నిస్పృహ నిండిపోతుంది. ఈ అర్థంలేనితనం ఆమెను కృంగదీస్తుంది. అటువంటి సమయంలో తాను పూజించే లక్ష్మీ దేవిని చూసి 'కాగితంమీద అచ్చుకొట్టిన వట్టి బొమ్మ' అనుకుంటుంది.పాతబడి రంగులు మాసిపోతున్న ఈ కాగితం చూసి అందులో ఏదో వెలుగును, భావాన్ని, ప్రాణాన్ని, కృపను, ఆశీర్వచనాన్ని, శక్తిని ఎట్లా చూడగలిగాను? అని ఆశ్చర్యపోతుంది. కిటికీలోనుంచి పడే వెలుగు ఏదో కోణంలోనుంచీ పడినప్పుడు ఏదో అస్పష్టతలోనుంచీ కలిగే భ్రమ అనుకుంటుంది అస్పష్టంగా.

పట్టు, స్పష్టత లేనట్లు చలించిపోతుండే ఆమె మనస్సు ఎప్పుడూ లోపల దేనికోసమో వెతుక్కుంటూ వుంటుంది. దేన్నో పట్టుకోవాలన్న నిరంతర ప్రయత్నంలో వుంటుంది. ఎవరితో మాట్లాడకుండా, ఏమీ చేయకుండా ఒంటరిగా కూర్చొని దాన్ని వెతికిపట్టుకోవాలి! జీవితానికి అర్థం, లక్ష్యం అయి అతి ముఖ్యమైన 'అది' క్షీరార్ణవశాయి అయిన విష్ణువులాగా దుఃఖసముద్రం మధ్యన అందరాకుండా నిలిచివున్నది. దాన్ని పట్టుకోవాలి! పట్టుకోవాలి! ఆమె మనస్సు ఉద్వేగంతో చలించిపోతుంది... ఏమిటది? నన్ను బ్రతకనివ్వకుండా, ఊపిరాడనివ్వకుండా లాక్కుపోతున్నది, ఏమిటది? మృత్యువా? అనుకుంటుంది. అటువంటి సమయాల్లో ఆమె ఎవరితోనూ పలకదు. వూరికే అర్థంలేని చూపులు చూస్తూ కూర్చుంటుంది. శ్రావ్యమూ దుఃఖభరితమూ అయిన సంగీతాన్ని ఏమాత్రమూ భరించలేదు. అది ఆమెను ఈ వెతుకులాటనుంచి బలవంతాన ఈడ్చుకొస్తుంది. ఆమె జీవితంలో ఏర్పడిన బంధాలు, దిగంతాలకు వ్యాపించిన తీయదనాలు, ఎరుగరాని ఆనందానికి సంకేతాలు-అమూల్యమైనవి-అన్నీ ఆ దుఃఖ సముద్రంలోకి లయమైపోతాయి. భరింపరాని బాధావేశం గుండెను చీల్చుతుంది. ఏ పని చెయ్యనివ్వని నిస్సత్తువ ఆమెను ఆవరిస్తుంది. అటువంటప్పుడు ఎవరు పలకరించినా పట్టరాని కోపంవస్తుంది. "ఎప్పుడూ మీకందరికీ వేళకి తిండి, బట్టలూ అందిస్తూ కూర్చోవడమేనా నా జీవితానికి పరమార్థం? మీరు నన్ను పీక్కుతినేస్తున్నారు, నా రక్తం తాగేస్తున్నారు" అంటూ విరుచుకుపడుతుంది."ఏం, పనెక్కువనుకుంటే వంటమనిషిని పెట్టుకుందాం" అంటాడు సీతారామారావు. పని ఎక్కువ అవడమేమిటి? అసలు పని అనేదే ఎక్కువ. ఏ పనైనా ఎందుకు చెయ్యాలి? "అవును నాకు ప్రతిపనీ ఎక్కువనే

అనిపిస్తుంది. ఏ పనీ చెయ్యకుండా వూరికినే వుండాలనిపిస్తుంది. చావాలనిపిస్తుంది" అంటుంది కసిగా...కొంచెం చల్లబడ్డాక "నాకు వాళ్ళంటే ప్రేమ. వాళ్ళకు అన్ని సౌకర్యాలు కావాలనే చేస్తున్నాను. ఇష్టంతోనే చేస్తున్నాను. మరి ఎందుకు అట్లా మాట్లాడుతాను" అనుకుంటుంది.

ఒక్కసారి వున్నట్టుండి ఆమెలో ఏదో భయం పుట్టుకొస్తుంది. ఏదో పోతున్నదన్న బాధ ఉవ్వెత్తుగా పొంగివస్తుంది. భర్త, పిల్లలూ అందరూ బాగున్నారని వరుసగా గుర్తుచేసుకున్నాకనే అది శాంతిస్తుంది. "వాళ్ళమీద మమకారం ఒక్కటే నాకు జీవితంలో మిగిలింది. అదే నేను బతకటానికి కారణం. అదే లేకపోతే నేను చెదిరి నాశనమైపోతాను... దేవుడనేవాడుంటే అట్లా ఎన్నటికీ జరగదు. జరక్కూడదు... వాళ్ళకు ఏమైనా జరిగితే... వాడు దేవుడే కాదు! నాశనమైపోతాడు!! వాడి సృష్టి మసైపోతుంది...వాడు...

నేనెందుకిలా ఆవేశపడిపోతున్నాను?! అందరూ బాగానేవున్నారు. భగవంతుడిని శపించుకుంటూ వున్నానెందుకు?...ఈ రకంగా సాగిపోతాయి ఆమె ఆలోచనలు....

2

ఇరవై ఏళ్ళు కలిసి జీవించినా జయలక్ష్మికి భర్త స్వభావం అర్థం కాలేదు. ఆమె ఆలోచనలకు కేంద్రం ఉత్తరధ్రువమైతే, ఆయన మాటలు దక్షిణధ్రువంనుంచీ వచ్చినట్లనిపిస్తాయి. సరిగ్గా ఆమె అనుకునేదానికి వ్యతిరేకంగా మాట్లాడుతాడు. కావాలని ఉద్దేశపూర్వకంగా అట్లా మాట్లాడుతాడని మొదట అనుకుంది. కాని, ఆయన స్వభావం, తన స్వభావం పూర్తిగా వేరని తర్వాత అనుకుంది. అయినా ఆయన ప్రతిమాటకీ కోపం తెచ్చుకుంటుంది. ప్రతి సంభాషణా చికాకులోనే అంతమౌతుంది. ఆయన ఆమెకు అర్థం కానేకాడు!

అతడు డాక్టరుగా వృత్తిలో ఎక్కువ సంపాదించలేడు. దానికి ఒక కారణం అతని నిబ్బరం. ఎవరికైనా జ్వరం రాగానే అదేదో విషజ్వరం కావచ్చనుకునో, పేరు సంపాదించాలనో, దాన్ని వెంటనే తరిమెయ్యాలని కొత్తవైన పెద్ద మందులు శరీరాన్ని అతలాకుతలం చేసేవాటిని గబగబ ఇచ్చెయ్యడు. రెండో కారణం అతను ప్రతివాళ్ళనూ ఖచ్చితంగా ఇంత డబ్బివ్వాలని నిలవెయ్యడు. అట్లా చేస్తే జబ్బు ముంచుకొచ్చేవరకూ వాళ్ళు దగ్గరకు రారుగనుక. ఈ కారణాలవలన వూరికే మందులు తీసుకెళ్ళేవాళ్ళే అతని దగ్గరకు జాస్తిగా వస్తారు. ఈ రెండు కారణాలూ జయలక్ష్మికి అర్థమయ్యేవే. ఆమె హర్షించేవే. అయినా మాట మీద మాట వచ్చినప్పుడు "పెళ్ళాం డబ్బు తేరగా వచ్చిందని, కష్టపడకుండానే మంచిపేరు సంపాదించొచ్చని కనిపెట్టారు. అంతే" అనకుండా వుండదు.

పెద్ద కూతురు రాధికకు పదహారేళ్ళు. బిఎస్సీ చదువుతున్నది. అరటిబోదెలాగా నవనవలాడుతూ ఏపుగా పెరిగింది. చురుగ్గా, ధీమాగా, ఆకర్షణీయంగా వుంటుంది. చదువులో మంచి తెలివితేటలుగలది. తన కోరికలకూ, ఆశయాలకూ, మూర్తికట్టినట్లున్న రాధికను చూసి పొంగిపోతుంది జయలక్ష్మి. ఆరేళ్ళ చిన్నకూతురు చంద్రికను చూసినప్పుడు ఆమెకు గుండె చెరువైపోతుంది. లక్ష్యంలేని ఆవేశం పెల్లుబుకుతుంది. అది వెర్రిపిల్ల. మెదడులో ఏర్పడిన ఏదో లోపంవల్ల తెలివి పెరగలేదు. శరీరం అర్భకంగా వుండి మూడేళ్ళపిల్లలాగే కనిపిస్తుంది. ఎప్పుడో ఒక మాట మాట్లాడుతుంది. నోట్లోంచి నిరంతరం చొంగకార్చుకుంటూ, నవ్వుతూ అందరిదగ్గరకు వస్తుంది. బయటివాళ్ళు భయపడతారు. వాళ్ళ ముఖాల్లో చీదరింపు కనిపిస్తుంది. ఇంట్లోవాళ్ళు "ఛో, ఛో" అంటారు. అన్నీ చూస్తున్న జయలక్ష్మికి జాలి, దుఃఖం, కోపం అన్నీ ఒక్కసారే కలుగుతవి. "ఎందుకీ పిల్ల ఇట్లా పుట్టింది? అదేం చేసిందని దానికీ శిక్ష? అమాయకుల్ని ఇంత క్రూరంగా శిక్షిస్తున్నాడెందుకు ఆ దేవుడు? అని తిరిగి తిరిగి ప్రశ్నించుకుంటుంది. ఆఖరికి కోపం పట్టలేక దానిని ఏ సాకుతోనో కసిరి, తిట్టి, కొట్టి కళ్ళముందునుంచీ తరిమేస్తుంది.

సీతారామారావు చంద్రికను గురించి పట్టించుకోడు. దగ్గరకొస్తే మెడలోని బిబ్‌తో మూతి తుడిచి, వీపు తట్టి 'ఆడుకో ఫో' అంటాడు. రంగుల పేక ముక్కలో, బొమ్మల కాగితమో ఏదో ఒకటిస్తాడు. దాన్ని తీసుకొని ఆనందంగా వెళ్ళిపోతుంది అది. చంద్రికపట్ల చూపబడే యీ ఆదరణకి లోపల చాలా సంతోషిస్తుంది జయలక్ష్మి. భర్త యెడల ప్రసన్నత, కృతజ్ఞత కలుగుతుంది. "అయ్యో, అందరూ దాన్ని అసహ్యించుకుంటున్నారే...ఈ కునిష్ఠి బ్రతుకు ఎలా బ్రతుకుతుంది? ఎలా పెద్దవుతుంది?" అన్న ఆవేశం కలిగినప్పుడు మాత్రం అతని నిశ్చింతకు చాలా కోపం, దుఃఖం వస్తాయి. "పిల్ల యిట్లా వుంటే మీకు చీమ కుట్టినట్లయినా లేదే! కనీసం పిల్లమీదైనా మీకు అక్కర లేదే! నేనింత బాధపడుతున్నాను, మీరు బెల్లం కొట్టిన రాయిలాగా కూర్చుంటారు. ఈ బాధ్యతంతా నేనే మొయ్యావలసిందేనా? అంటూ మండిపడుతుంది... ఇలా ఘాటుగా మాట్లాడుతూవుండగానే అంతా నటన, ఈ మాటలన్నీ వూరికెనే అంటున్నాను, అంతా అసత్యం అనిపిస్తుంది మనసులో. చంద్రికమీద అక్కర, రాధిక మీద ప్రేమ అన్నీ తాను చేసేవి, ఊహించుకునేవి, ఆడేవి. అవీ, తానూ, ఒకటి కాదు. అన్నీ అసత్యమే! ఆమెకు భయం వేస్తుంది. ఆలోచన అబద్ధం, బ్రతుకు అబద్ధం! ప్రపంచం అబద్ధం! భయంతో,సందేహంతో ఇంకా గట్టిగా అరుస్తుంది-'పిల్లలంటే కూడ అక్కర లేని మనిషి. ఏం మనిషి మీరు! మీ దగ్గర నిజం లేదు!' అని.

ఇటువంటి ఆవేశాలు, కల్లోలాలు లేని సమయాల్లో ఆమె మనస్సు నిద్రపోతున్న

పాములాగా నిస్త్రాణంగా మత్తులో ఉంటుంది. ఏ పనీ చెయ్యనివ్వదు. చిన్నపని కూడా బలవంతాన చేయించాల్సిందే!

ఏడాది క్రితం కరెంట్ షాక్ కొట్టినప్పటినుండి ఈ స్థితి మరింత తీవ్రమయింది. ఇనుపతీగెమీద మామూలుగానే తడి టవలు ఆరవేద్దామని వేసింది. ఎక్కడో లీకేజీవుండి ఆ తీగెలోకి వచ్చివుండిన కరెంటు ఆమెను పట్టుకుంది. భయభ్రాంతిలో శరీరానికీ, మనస్సుకీ సంబంధం తప్పిపోయింది. 'అమ్మో' అన్న పొలికేకపెట్టి పడిపోయింది...ఆ తీగె తెగిపోకుండావుంటే అప్పుడే ప్రాణంపోయుండేదన్న విషయం భయంకరంగా ఆమె మనసును పట్టివేసింది. చావు, బ్రతుక్కి ఇంత దగ్గర్లోవుందేమిటి? అయ్యో, ఎంత దగ్గర్లోవుంది! దాన్నుంచి ఎక్కడికి ఎలా పారిపోవాలి??

చావు, రోగం, బాధ, కష్టం-ఇటువంటివన్నీ ఎందుకున్నాయి? వాటి బారినుండి తప్పించుకోడానికి మార్గమేలేదే!?

జయలక్ష్మికి ఏడో ఏట వాళ్ళ తాత చనిపోయాడు. ఆయన ఎప్పుడూ అబద్ధం ఆడలేదు. ఆరునెల్లు మంచంలోవుండి, ఆఖర్న 'అదుగో నాకోసం విమానం వచ్చింది' అంటూ ప్రాణం వదిలాడు. తాతకి లక్ష్మి అంటే ప్రాణం. లక్ష్మికి తాత మంచితాత. తాత జబ్బుగా వున్నప్పుడు రోజూ మధ్యాహ్నం వేళల్లో ఒక చేత్తో ముక్కు మూసుకుని, మంచంలో తాతపక్కనే కూర్చుని విసనకర్రతో విసిరేది. అత్తయ్యవచ్చి "ఏమే పిల్లా, మీ తాతకి నీవంటే ప్రాణం. నీవేమో తాతని అసహ్యించుకుని ముక్కు మూసుక్కూర్చున్నావు. శీలాలమారిదానా! 'అన్నది.' నాకూ తాతంటే ఇష్టం, అందుకే విసురుతున్నాను". "మరి ముక్కు మూసుకున్నావే!" "వాసనుంటే ముక్కు మూసుకోరా!" అత్తయ్య మాటలు లక్ష్మికి అర్థం కాలేదు...తాతయ్య చనిపోయాడు. అందరూ ఏడ్చారు. లక్ష్మి ఏడవలేదు. అత్తయ్య పిలిచి దగ్గర కూర్చోబెట్టుకుని "తాత చచ్చిపోతే ఏడుపన్నారాలేదే నీకు.. తాత ఇహ లేడు" అన్నది. "అదుగో తాత" "ఈ తాత చచ్చిపోయాడు. ఇహ కాల్చేస్తారు." పోనీ కాల్చెయ్యొద్దులే" ప్రాణం పోయాక శరీరం నిలవదు. కుళ్ళిపోతుంది...ప్రాణంలేని కట్టె ఎందుకు?" "ప్రాణం ఎక్కడికి పోయింది?" "దేవుడి దగ్గరికి" దేవుడి దగ్గరకు పోతే ఎందుకేడవటం? అత్తయ్య ధోరణి లక్ష్మికర్థంకాలేదు. తాతయ్యకోసం విమానం వచ్చింది. వెళ్ళిపోయాడు. లక్ష్మికి ఏడుపు రానేలేదు. తాతయ్య దేవుడిదగ్గరున్నాడు. బాధకలిగినప్పుడు, భయం వేసినప్పుడు ఏకాంతంలో దేవుడిదగ్గరున్న తాతయ్యకు చెప్పుకునేది లక్ష్మి. చాలా కాలంవరకూ చెప్పుకున్నది...కాని ఇప్పటి జయలక్ష్మి వేరు. ఈమెకు చావు అర్థం కావటం లేదు. చావంటే భయం. విపరీతమైన భయం.

3

ఊళ్ళోకి సిటీ సర్కస్ వచ్చింది. అందరూ పిల్లల్ని సర్కస్‌కు తీసుకుపోయి చూపించుకుని వస్తున్నారు. కొంచెం పెద్దపిల్లలు "దాంట్లో ఏం తమాషా వుంది? అంతకంటే సినిమా చూస్తే ఎంతో బాగుంటుంది?" అంటున్నారు. "ఏనుగు స్టూలుమీద కూర్చుంటే ఎందుకు సంతోషం? పులి తాడు మీద నడుస్తే ఎవరికేం ఒరుగుతుంది? మనుషులు ఎంతపైన ఉయ్యాలలూగితే మనకేమిటి? సినిమాల్లో వీటి తాతల్లాంటివి చూపిస్తారు...సర్కస్ ఏమంత గొప్పగా లేదుగాని, అందులో ఒక బఫూను ఆడవేషం వేసుకుని మగబొమ్మతో డాన్సు చేస్తాడు. చీరా, రైకా, పావడా అన్నీ విప్పేస్తాడు. అది భలే తమాషాగా వుంది" అంటున్నారు.

రాధిక బలవంతాన జయలక్ష్మికూడా వెళ్ళింది.

ఆ పిల్లకు ఆరేళ్ళుంటాయేమో. రంగంమీదకు వచ్చింది. చిన్న మెరిసే చెడ్డీ తప్ప వేరే బట్టలేమీ లేవు. ఆచ్ఛాదన లేకుండటాన ఆ పిల్ల పసితనం మరింత స్పష్టంగా తెలుస్తున్నది. సరైన పట్టు లేకుండా నిలబెట్టిన సన్నని గెడమీదికి పాక్కుంటూ వెళ్ళి పైన ఫీట్స్ చేసింది. టేబిల్ మీద నిల్చుని ఒంట్లో ఎముకలనేవి లేవేమో అనిపించేట్లుగా ఒళ్ళంతా రకరకాలుగా వొంచి చుట్టివేసింది. ఒక్కో చుట్టు తిప్పడం అవగానే లేచి నిల్చుని, ఒక ఘనకార్యం చేసినట్లు మొహంనిండా నవ్వుపెట్టుకుని ప్రేక్షకులవైపు చూసి చెయ్యూడిస్తున్నది. "మీరు చెయ్యలేని పనిని నేను చేశాను. అది చూడ్డానికి మీరు వచ్చారు. మీరు చూడాలని ఇంతదూరం వచ్చిన ఈ పనిని నేను చేసేశాను" అన్నట్లు చెయ్యి వూపుతున్నది పిల్ల. కాని ప్రేక్షకుల మొహాల్లో నవ్వులేదు. ఆశ్చర్యం లేదు. కరతాళధ్వనులు లేవు. రాతిబొమ్మల్లా కూర్చుని ఊరుకుంటున్నారు. "ఆ పిల్ల ఇంక ఎంతసేపు అలా గర్వంగా నవ్వగలదు?" అనుకుంది జయలక్ష్మి.

ఒక టేబిల్‌మీద నాలుగు సీసాలుపెట్టి వాటిమీద చదరపుపలక పెట్టారు. పిల్ల దానిమీదకెక్కింది. పలక నాలుగుమూలలా మరో నాలుగు సీసాలు పెట్టి ఇంకో పలకపెట్టారు. జాగ్రత్తగా బాలన్సు చేసుకుంటూ దానిమీదకెక్కింది. ఇట్లా నాలుగు పలకలు పెట్టారు. పిల్ల పైపైకి వెళ్ళిపోతోంది. నాలుగో పలక మీద మూడు సీసాలు పెట్టి త్రికోణపు పలక పెట్టారు. చాల జాగ్రత్తగా దానిపైకి ఎక్కింది. సీసాలుపెట్టే ముసలాయన పిల్ల అంతెత్తునుంచీ పడిపోతే పట్టుకోడానికి అనువుగా చేతులు పైకి చాచి ఏమరకుండా చూస్తూ పక్కనే నిల్చున్నాడు. పిల్ల ఆ పైన నిల్చుని ఒళ్ళంతా చుట్లు తిప్పింది. అన్నీ పూర్తి చేసుకుని నిల్చుని చెయ్యూడించింది. ప్రేక్షకుల్లో చలనం లేదు. ఒక బఫూన్ వచ్చి "చప్పట్లు ఖొటండి, ఖొటండి" అంటూ చప్పట్లు చరిచి చూపాడు. అందరూ నవ్వుతూ అందుకొని చప్పట్లు కొట్టేశారు. ఆ పిల్ల చేస్తున్నంతసేపూ జయలక్ష్మికి పిల్ల పడిపోతుందేమోనన్న భయం. ఆ భయంలోనే ఎందుకో "ఆ పిల్లకొక మెరిసే గౌను

తొడిగితేనేం?" అనుకుంది చాలాసార్లు. 'పసిపిల్ల పొరపాటున పడిపోతే అవిటిదయిపోతుంది. అవిటిదనం భయంకరమైనది. పసిపిల్లచేత ఎవరూ మెచ్చని ఈ పనులన్నీ ఎందుకు చేయిస్తున్నారు? మీ డబ్బులు మీకెలాగు వస్తాయిగాని ఆ పిల్లచేత చేయించొద్దు" అని మేనేజిమెంటుతో చెప్పాలనీ, రంగంపైకెక్కి అరవాలనిపించింది జయలక్ష్మికి.

"ఎక్కడికి వెళ్ళినా దుఃఖపడటానికి ఒక కారణం కనబడుతుంది అమ్మకి" అన్నది రాధిక నవ్వుతూ...

అందరూ ఎందుకు దుఃఖపడటంలేదు? ఆ సర్కస్ పాపతో మనకు సంబంధం లేదు. ఆ పిల్ల అవిటిదయిపోతే మనం దుఃఖపడం. ఆ పిల్ల భవిష్యత్తు గురించి మనం ఆలోచించం. వాటిని నేర్చుకోడానికి ఎంత శ్రమపడిందో మనకక్కరలేదు. ఆ పిల్ల తీసుకుంటున్న రిస్క్‌తో మనకు సంబంధంలేదు. అందుకే ఆ పిల్ల చేస్తున్న పనుల్లో మనకు ఉత్సాహం లేదు. మామూలుగా చేసేవి చేస్తున్నది, అంతేకదా అనిపిస్తుంది. ఏనుగు యొక్క సహజగాంభీర్యమూ, అడవికి రాజువంటి పులి స్వభావంలోని రాజసమూ మనకు తెలియదు. అందుకే కనికట్టులాంటి సినిమా దృశ్యాలకీ, దీనికీ పోల్చి సాహసిస్తున్నాం. ఎదుటి ప్రాణితో 'సంబంధాన్ని' కోల్పోయి ప్రాణులన్నింటిలోకీ హీనజాతి అయిపోతున్నాం...ఒక శరీరంలోని సహజమైన కణాలన్నిటి మధ్యనా ఒక ప్రాణం, ఒక నియమం, ఒక సంబంధంవుంటుంది. సంబంధం తప్పిపోయినవి అసహజమైన కాన్సర్ కణాలై వూరికే అస్తవ్యస్తంగా పెరిగిపోయి శరీరాన్నే నాశనం చేస్తాయి...ఈ మానవజాతి కూడా ఎదుటి మనిషితోనూ, అతని సుఖదుఃఖలతోనూ, కష్ట నిష్ఠూరాలతోనూ సంబంధం కోల్పోవడాన రోగగ్రస్తమైపోతున్నది!... స్వామీ, మానవజాతిని ఒక కాన్సర్ వుండుగా మార్చకు. ఏడ్చే నవ్వే మనుష్యులుగా ఎదుటివాళ్లను అర్థం చేసుకునేవాళ్ళుగా వుండనీ!

ఇంటికొచ్చేసరికి చంద్రిక హాల్లో ఒక గజ్జికుక్కతో ఆడుకుంటున్నది. పని పిల్ల కూర్చొని నిద్రపోతున్నది. ఇంటినిండా కమురు కంపు. ఎవరి శరీరమో స్మశానంలో కాలిపోయింది. కంపు, చావు, అశుభం-భయంకరమైనది, తలచరానిది ఇంట్లోదూరింది.

జయలక్ష్మి పనిపిల్లని తిట్టి లేపింది. గజ్జికుక్కను కొట్టి తరిమేసింది. చంద్రికను చూస్తే కోపం, దుఃఖం పట్టరాకుండా వచ్చేశాయి. ఎడాపెడా బాదేసింది. చేతులు నొప్పిపుట్టేవరకూ బాదింది. సీతారామారావు వచ్చి ఏడుస్తున్న పిల్లను దగ్గరకు లాక్కునేవరకు కొట్టింది...

"ఎందుకు దాన్నట్లా చావగొడతావు?" అన్నాడతను కోపంగా...

అతనికి కోపం రావటం అరుదు.

"ఎందుకా? ఎందుకా??...అది అట్లా మురికి కుక్కల్తో ఆడుకుంటూ

బుద్ధిలేకుండా వుండటం సహించలేను. అందుకని!" అన్నది.

"అది దాని పుటక. కొడితే మారుతుందా? మారదు! మారకపోతే నీకు అక్కర్లేదా? అది బతికుండాలని నీకు లేదా?"

ఎందుకులేదు? అదేం ప్రశ్న! అది బతికుండాలనీ వుంది, బాగుండాలనీ వుంది. అందుకనే ఈ పరిస్థితిని సహించలేక బాధపడుతున్నది. ఎంత మాటను ఎంత సులువుగా అడిగారు! జయలక్ష్మికి కడుపులో మంటపుట్టింది.

"అది ఎట్లావున్నా మీకు ఫరవాలేదు. అదేమైపోయినా మీకు ఫరవాలేదు. అందుకే నింపాదిగా సూత్రాలు మాట్లాడుతారు. అది బాగుండాలనుకునేవాళ్ళయితే అక్కరగలవాళ్ళయితే మీకూ బాధపుట్టేది" అన్నది.

అతను సమాధానం ఇవ్వనవసరం లేనట్లు వూరుకున్నాడు. అనుకున్న మాట అనేస్తాడు. ఇహ ఎన్నన్నా సమాధానం ఇవ్వడు. ఆ మౌనం వలన అతనిమాట నిజమైపోతున్నట్లు ఆమెకు బాధకలుగుతుంది. అతనన్న మాట ఆమెను నలిపేస్తుంది.

"అది బతికుండాలని లేదా? అది అంతే. దాని పుటక అంతే. అది నీకు అక్కర్లేదా?" ఈ ప్రశ్నలు ఆమెలో ప్రతిధ్వనించాయి..

ఒక క్షణం ఆ పిల్లను కడుపులో దాచుకొని కాపాడుకోవాలని ఆరాటం, మరోక్షణంలో కోపంతో దాన్ని చావబాదటం...ఈ ఆవేశపు వలయంనుంచీ ఆమెకు విముక్తి లేదు!

'పిల్ల అక్కర్లేదని నేనెందుకనుకుంటాను? అది నా బిడ్డ కాదా? పిల్లలు బాగుండాలని ఆశించడం తల్లి ధర్మం కాదా? రాధికను చూచి ఎంత ఆనందిస్తాను! ఇదీ అలాగే బాగుండాలని కోరుకోవడం తప్పా?'

నా ఆశల్నీ కోరికల్నీ ప్రేమిస్తున్నానేగాని నిజంగా యీ పిల్లల్ని ప్రేమించడం లేదా? ప్రేమించడం, అర్థం చేసుకోవడం, ఒప్పుకోవడం...అన్నీ ఒకటేనా?

ఈ బాగోగుల మనస్సు ఎలా ఏర్పడింది?

ఆలోచనలు, కోరికలు, ఆశలు అన్నీ అబద్ధాలేనా?'

సమాధానంలేని ప్రశ్నలతో ఉక్కిరిబిక్కిరైపోయింది జయలక్ష్మి.

4

శ్రీనగర్ కాలనీలో మొదటివీధి చివరిఇంటి పాప మూడేళ్ళ పద్మ. ముద్దులు మూటగట్టినట్లుండే పద్మ సంచీ బుజానికి వేళ్ళాడేసుకుని పనిమనిషి కారియర్ తెస్తుంటే ఒక్కోసారి ఏడుస్తూనూ, ఒక్కోసారి ఏడవకుండానూ స్కూల్ బస్‌దగ్గరకు వెళ్ళటం జయలక్ష్మి చాలాసార్లు చూచింది. పద్మ సరిగ్గా చంద్రిక రంగులో, అంతే ఎత్తుగా,

పలుచగా వుంటుంది. అన్నీ సరిగ్గా వుంటే చంద్రిక కూడా ఇలానే వెళుతూ వుండేదికదా అని జయలక్ష్మికి లీలగా అనిపించేది. ఆ అమ్మాయి బస్సుదగ్గరకు వెళ్తుంటే చూడటం జయలక్ష్మికి సంతోషం.

ఆ రోజున పద్మని స్కూలుకు పంపడానికి డ్రస్ వేశారు. పనిమనిషి కారియర్ పట్టుకుని తయారుగా వుంది. బస్సుకు టైమయింది. పద్మ పెద్దగా ఏడుపు ప్రారంభించింది. వాళ్ళమ్మ పద్మను తిట్టి, రెండు అంటించి పనిమనిషికిచ్చి పంపేసింది తొందర తొందరగా. బస్సులో ఏడుస్తున్నందుకు కండక్టరు కసురుకుంటూనే వున్నాడు. పద్మ ఏడుపు తగ్గలేదు. క్లాసులో టీచరు ఏడుస్తున్నందుకు పద్మని క్లాసుబయట కూర్చోపెట్టేసింది. ఆ బయట గోడకానుకుని ఒంటరిగా కూర్చుని ఏడ్చి, ఏడ్చి చచ్చిపోయింది పాప. చెడ్డీలో చచ్చివున్నది తేలు...ఈ విషయం విన్నప్పుడు జయలక్ష్మికి కడుపులో వికారం కలిగింది. భయంతో, దుఃఖంతో గుండెలో బరువు. ఎవరిమీదో కోపం. ఏమిటీ అమానుషం! కుక్క అరిస్తే అరుపులోని అర్థం తెలుస్తుంది. పాప ఏడిస్తే అది బాధవలని ఏడుపో, మామూలు బడి ఏడుపో ఎందుకు కనుక్కోలేకపోయారు? అంత పసిపాప అలా ఏడుస్తూ బడికి పోకపోతేనేం?..మూడో ఏట అమ్మ పాపని బస్సులో వేస్తుంది. బస్సు బళ్ళో వేస్తుంది. టీచరు ఏడ్చేవాళ్ళని బయటా, ఏడవనివాళ్ళను లోపలా వేస్తుంది. క్రమం ప్రకారం యంత్రం రంచనుగా కదిలిపోతూ వుంటుంది. ఆగటానికి వీల్లేదు. అమ్మలూ లేరు, పాపలూ లేరు. యంత్రం టకటక మాత్రమే వుంటుంది. మనిషి ఒంటరితనంలో ఏడ్చి ఏడ్చి చచ్చిపోతాడు....

అయ్యో, పాపా, అంత ప్రాణాంతకమైన నొప్పిని ఒక్కదానివే ఎలా భరిచావమ్మా...మీ అమ్మ నిన్ను పొదివి పట్టుకొని నీ నొప్పికి నీతో ఏడ్చివుంటే... స్వామీ, ఈ ప్రపంచంలో ఎవరినీ ఒంటరి చెయ్యకు. ఒంటరితనం భయంకరమైనది, భరించరానిది. తలచుకొని తలచుకొని కుమిలిపోతోంది జయలక్ష్మి.

"అతిగా ఆలోచించటం ఆరోగ్యకరం కాదు, జయా! ఎందుకు వూరికే లేనిపోనివి ముందు వేసుకుని బాధపడతావు?" అన్నాడు సీతారామారావు. మనుషుల్ని పట్టిపీడించే ఈ భూతాలు లేనిపోనివా? నేను పనిలేక కూర్చుని బాధపడుతున్నానా? "ఆలోచన అనేది మనిషి లక్షణం. అది అక్కర్లేనిది జంతువులకూ, వెర్రివాళ్ళకూను" అన్నది విసురుగా.

"దాన్లోనూ రెండురకాలున్నాయి. జరుగుతున్నదాన్ని, జరిగినదాన్ని అర్థం చేసుకునే ఆలోచన ఒకరకం. అది మంచిదే. కాని జీవితాన్ని ఒప్పుకోలేక అనవసరపుటూహలతో బాధను పెంచుకుంటూ పోవటం మంచిది కాదు...మనసువేరూ, శరీరం వేరూ కాదు. మనసులో పుట్టే ఊహలకి శరీరంమీద ఫలితం వుంటుంది. నవ్వటం నేర్చుకోవాలి. జయా!"

అయ్యో జీవితమే దుఃఖసముద్రం అయివుండగా నవ్వటానికి వీలెక్కడుంది! ప్రపంచంలోని రంగులన్నీ చూద్దామని, ఎన్నెన్నో రుచుల్ని చవిజూద్దామని, గుండెనిండా గాలి పీల్చుకుందామని, ఎగిరే దుమికే ప్రాణుల్తో ఎగిరి దుముకుతూ నవ్వుదామని చిన్ని శరీరంలో జీవం నింపుకుని ఆనందంగా వచ్చిన పద్మకేమయింది.!

అనుభవం, ఆనందం, ఇవి అబద్ధాలు.

ఒంటరితనం, చావు, దుఃఖం..ఇవే నిజం.

అవాంఛనీయాలు, అనుకోని ప్రమాదాలు, పిచ్చివాని చేతిలోని రాళ్ళలాగా వచ్చిమీదపడుతున్నాయి. వీటిని నియంత్రించే సూత్రం ఉన్నదా? లేదా? ఇవి మనిషిని కించపరిచి అధీరుణ్ణి చేస్తున్నాయి. భయపెట్టి నాశనం చేస్తున్నాయి.

తలదాచుకోడానికి ఎన్నో చోట్లుండగా చెడ్డీలోకే తేలు ఎందుకుకొచ్చింది? అది కొంచెంగా అటుతిరిగి వేరేచోటికి వెళ్ళివుండవచ్చు. చెడ్డీ తీసినప్పుడు క్రిందపడిపోయి వుండవచ్చు. అది కుట్టగానే వాళ్ళు గమనించి డాక్టరు దగ్గరకు తీసికెళ్ళి వుండొచ్చు. బ్రతికి వుండటానికి ఎన్ని అవకాశాలు! కొంచెం అటు ఇటు అయితే బ్రతికిపోవచ్చు. అటు ఇటు చేసే అవకాశాన్ని ఎలా పట్టుకోవాలి? పిచ్చివాడి చేతిలోని రాళ్ళనుంచీ ఎలా తప్పించుకోవాలి? అసలు ఈ అవకాశం అనేది వుందా? ఉన్నట్లు కనిపిస్తూ, మెరిపిస్తూ, మురిపిస్తూ అనిశ్చితిలో మనిషిని నిలిపి ఆడిస్తున్నది అది!

...మనిషి పరిస్థితులముందు చిన్నవాడు కావచ్చు. అధీరుడు కావొచ్చు. భయంతో, దుఃఖంతో నశించవచ్చు. కాని 'మనిషి'గానే నశించవచ్చునే. తన్ను తాను యంత్రంగా మార్చుకోవలసిన దుర్గతి ఎందుకొచ్చింది?

ఏదో పొరపాటు జరుగుతోంది? ఎక్కడో ఏదో సంబంధం తప్పిపోతున్నది! జీవితంలోని ఏదో కృప జారిపోతున్నది!

...ఆవేశమంతా ఆలోచనలుగామారి ఆమెనుండి వేరై చల్లబడిపోయింది. ఆ దుఃఖానికీ, ఈ ఆలోచనలకూ ఏమీ సంబంధం కనబడలేదు...

5

సీతారామారావుగారి చిన్నాయన వెంకటప్ప పల్లెనుంచీ వచ్చారు. అతనికి ఎనభైఏళ్ళ వయసు. ఎందుకో, కారణం లేకుండా ఈ మధ్యన మనిషి బాగా కరిగిపోయాడు. జలుబు చేసి తగ్గటం లేదు. ఈ మధ్యనే కొద్దిగా వీపులో నొప్పి ప్రారంభమైంది. పరీక్ష చేయించాలని చెల్లెలు సుబ్బమ్మ బలవంతాన వెంటబెట్టుకొచ్చింది. ఎక్స్రే తీశారు. కుడి ఊపిరితిత్తిలో క్రిందిభాగాన గడ్డ కనిపించింది.- బ్రాంకోస్కోపీచేసి చూచారు. కాన్సర్ అని ధృవపడింది. ఆ విషయం చెప్పినప్పుడు

ముసలాయన గోడకానుకుని కూర్చుని 'అహ్' అని తలూపాడు. విచారంగాని, బాధగాని ఏమీ లేదు ఆ స్వరంలో. ఈ మనిషికి అసలు సంగతి అర్థమైందా? అన్న అనుమానం వచ్చింది జయలక్ష్మికి. సుబ్బమ్మత్తా, సీతారామారావూ అతని దగ్గర కూర్చుని ఏమీ ప్రమాదం మీదకు రానట్లుగానే అతనితో ట్రీట్‌మెంట్ గురించి, వూళ్ళో కబుర్లూ మాట్లాడుతూనే వున్నారు.

ఈ నాలుగు రోజుల్లోనే నొప్పి జాస్తి అయింది. అతనికి ఆపరేషన్‌కు తట్టుకోగల శక్తిలేదు. వెంటనే ఏదో ఒకటి చెయ్యాలి...మర్నాడు రైల్లో హైదరాబాదు కాన్సర్ హాస్పిటల్‌కు తీసుకువెడతానన్నాడు సీతారామారావు.

సీతారామారావుకు తండ్రి చిన్నప్పుడే పోయాడు. తల్లి అతని పెళ్ళి కాకముందుగానే పోయింది. పినతండ్రులు నలుగురూ మేనత్తలు ఇద్దరూ వున్నారు. అందరూ కలిసే వున్నారు. కాలగమనంతో ఆ పల్లెలోని సమిష్టి కుటుంబాలన్నీ చిన్నచిన్నవిగా ముక్కలైపోయినా, సోంపల్లెవారికుటుంబం అలానే వున్నారు. ఇంట్లోని కష్టనష్టాలన్నీ ఆడవాళ్ళు సర్దుకోవాల్సిందేగాని, విడిపోవటం అనేది లేదు. పూర్వంనుంచి కుటుంబంలోవున్న పాతికెకరాల మడినీ సేద్యంచేసుకుంటారు. పండింది అందరూ తింటారు, ఉంటారు. కాలంతీరి చనిపోయినవాళ్లను వాళ్ల చింతలదొడ్లోనే భూస్థాపితం చేస్తారు. ఏడాదికోసారి పోయినవాళ్ళకు భోజనం,బట్టలూ ఇస్తారు. వాళ్ళ తాత, అవ్వ, అమ్మ, నాయన, బావిలోపడి చనిపోయిన రెండేళ్ళ శ్రీను, పరికిణీ అంటుకొని కాలిపోయిన సునీతి, రెండ్రోజుల జ్వరానికే ప్రాణం విడిచిన పార్వతి, అందరికంటే పెద్దన్న రామయ్య-పోయినవాళ్ళంతా ఒక్కరూ ఒక్కో రాతి కింద స్థిరంగా వుంటారు ఎల్లకాలాలకీను. ప్రాణం పోయినవాళ్ళు చింతలదొడ్లోను, బ్రతికున్నవాళ్ళు వూళ్లోను. చావుకీ, బతుక్కీ తేడా అంతే. చావుకూడ బ్రతుకులోని భాగమే.

అవిచ్ఛిన్నంగా ఇలా జరిగిపోతున్న ఆ జీవన విధానంలో వెంకటప్ప మొదట్నుంచి ఆకతాయిగానే పేరు తెచ్చుకున్నాడు. చిన్నప్పట్నుండీ కూడా సిగరెట్లు, బీడీలు ఎక్కువగా కాల్చేవాడు. వాళ్ళ పద్ధతులన్నిటినీ ప్రశ్నించి, కాదని, ఎగతాళి చేసేవాడు. క్రియదగ్గర మాత్రం నలుగురితోపాటు నారాయణా అంటాడు. అతని ప్రోత్సాహంవల్లనే సీతారామారావు బయటికిపోయి చదువుకున్నాడు. డాక్టరయ్యాడు. వాళ్ళిద్దరికి చేరిక ఎక్కువ.

"వీళ్ళు నన్ను ఆ హైదరాబాదునుంచి ఇంటికి తీసుకురారు. అక్కడే పారేస్తారు!" ఆ రాత్రి ముసలాయన స్వాధీనంలో లేకండా ఆ చీకట్లోంచీ నొప్పిలోంచి దూసుకుచ్చింది ఆవేదన.

"ప్రొద్దున్నుంచీ హైదరాబాదు పోదామంటే సరేనన్నాడు. లోపల ఏముందో

చూడు...ఎంతకీ వూరి చుట్టుపక్కల దాటి రారు. వీళ్ళందరూ అంతే!" సీతారామారావు నవ్వాడు.

సుబ్బమ్మత్త తలూపింది. వాళ్ళందరూ అంతే!

"హైదరాబాదు చాలా దూరం. బెంగుళూరు వెళ్దాం. మనూరినుంచి మనవాళ్ళంతా రావటానికీ, మనము అనుకున్నప్పుడు తిరిగి వూరు చేరడానికి వీలుగా వుంటుంది" అన్నాడు ముసలాయనతో.

ముసలాయన ముఖంలో తృప్తి కనిపించింది. తరంకాని జబ్బువచ్చినప్పుడు వాళ్ళవాళ్ళందరూ బెంగుళూరే వెళ్తారు, దగ్గరగా ఉంటుందని.

సీతారామారావు వెళ్ళి అతన్ని కాన్సర్ హాస్పిటల్లో చేర్పించి డాక్టరుతో మాట్లాడి, సుబ్బమ్మత్త వుండటానికి ఏర్పాటు చేసి వచ్చాడు. కోబాల్ట్ ట్రీట్‌మెంట్ నెలరోజులుపడుతుంది. తర్వాత వూరికి తీసుకెళ్ళవచ్చు.

కాని వారంరోజులకే టెలిగ్రాం వచ్చింది. అతనికి సీరియస్‌గా వుందని.

సీతారామారావు వెళుతుంటే జయలక్ష్మికూడా బయల్దేరింది. కాన్సర్ హాస్పిటల్ పక్కనే మెదడు, నరాల వ్యాధుల హాస్పిటల్ చాలా పెద్దది వున్నది. అక్కడ చంద్రికను చూపించాలన్నది.

కాన్సర్ హాస్పిటల్ పట్టణానికో చివర్న పెద్ద మైదానంలో వుంది. ఒక్క బ్లాక్‌మాత్రం కట్టారు. ఇంకో రెండు బ్లాకులు నిర్మాణంలో వున్నాయి. భవనం పెద్ద గాజు కిటికీలతో, పలకలతో అత్యాధునికంగా, శుభ్రంగా వుంది. అందమైన, ఆరోగ్యకరమైన జీవితానికి పెట్టిన కోటలాగా వుందిగాని మృత్యుదేవత కంచుకోట అని అనుకోవడానికి ఏమాత్రం వీల్లేదు.

మగవాళ్ళవార్డు అనబడే గది పొడుగ్గా, విశాలంగా వుంది. ముందుగా గోడకానుకొని వరుసగా మందుల బీరువాలు, పక్కనే పెద్ద స్టూలుమీద ఈశ్వరుడి పటం. ఆ పక్కనే కుర్చీలో డ్యూటీనర్సు. అక్కణ్ణుంచి రెండు వరుసల్లో మంచాలు. మంచాలమీద తెల్లని దుప్పట్లు. కాళ్ళదగ్గర ఎర్రని రగ్గులు. అన్నిమంచాలమీద అన్ని వయసుల మనుషులూ వున్నారు. కొందరు దగ్గరున్న వాళ్ళతోనో, పక్కనున్న వాళ్ళతోనో మాట్లాడుతున్నారు. ఇద్దరికి రక్తనాళాలద్వారా సెలైన్ ఎక్కుతోంది. కొందరికి ముఖాన, కొందరికి గొంతుమీద, కొందరికి ఛాతీమీద, ఒకతనికి కాలుమీద ఊదారంగు సిరా గుర్తులున్నవి, కోబాల్ట్ ట్రీట్‌మెంట్ ఇవ్వవలసిన చోటును సూచిస్తూ. పేషెంట్లందరూ ఏ పనిలో, ఏ స్థితిలో వున్నా కొత్త మనుషుల రాకపోకల్ని గమనిస్తున్నారు. నిర్వికారమైన ముఖాల్లో ఏ భావమూలేని కళ్ళు అందరి అన్ని కదలికల్ని అలవాటుగా గమనిస్తూ కదులుతున్నై.

జయలక్ష్మి పేషెంట్లందరి ముఖాల్ని వరుసాగ్గా పరిశీలించింది. అక్కడ ఏదో చూడాలనీ, తెలుసుకోవాలనీ తపన. మృత్యుగహ్వారంలో వున్నవాళ్ళని ఏదో అడగాలని, ఎవరికీ తెలియరానిదీ, వాళ్ళకు మాత్రమే తెలిసేది అయిన నిగూఢ విషయాన్ని గ్రహించాలని ఆరాటం.

"మేము చచ్చిపోయేవాళ్ళమని మీరు అనుకుంటున్నారుగదా అన్నట్లున్నవి వాళ్ళ చూపులు-అందుకే అందర్నీ అలా చూస్తున్నారు" అన్నది జయలక్ష్మి సీతారామారావుతో తగ్గుస్వరంలో..

"మనిషన్న ప్రతివాడు చచ్చిపోయేవాడే...వాళ్ళట్లా అనుకోవాలని నీ ఉద్దేశ్యం" అన్నాడు రావు

కాన్సర్ వచ్చాక ఇవాళో, రేపో చావబోతున్నామని నిశ్చయంగా తెలిశాక ఇంకేమనుకుంటారు ఎవరైనా? ఇతనితో ఇహ ఎప్పుడూ ఏమీ అనకూడదు అనుకుంటుంది ప్రతిసారీ, కానీ అంటూనే వుంటుంది.

వెంకటప్ప చిన్నాన్న పధ్నాలుగో నెంబరు బెడ్‌మీద కూర్చుని వున్నాడు.

"రాత్రి చాలగత్తర అయ్యింది. డాక్టర్ నీకు టెలిగ్రాం ఇవ్వమన్నాడు. పదోనెంబరు వాళ్ళతో చెప్పి ఇప్పించాను. రాత్రంతా ముక్కుకి గాలిపెట్టారు. మతిలేదు. మా అమ్మ, అవ్వ, నాయన, పెద్దన్న, అత్త, సునీతి, సుబ్బమ్మ, సీతారావుడు అందరు ఉండేచోటికి నేనూపోతా అని పలవరింత. ఇహ తీరిపోయిందనే అనుకున్నా. తెల్లారేసరికి చూడు ఎంత బాగా లేచి కూర్చున్నాడో!" అంది సుబ్బమ్మత్త.

వెంకటప్ప చిన్నాన్న షెల్ఫ్‌మీద ఉమ్మిగిన్నె చేతిలోకి తీసుకుని మెల్లగా, బలహీనంగా దగ్గిదగ్గి పలచటి బంకను దాన్లోకి వూసాడు. "రాధికమ్మ రాలేదే! ఇంట్లో ఎవర్నన్నా తోడుగా వుంచారా?" అన్నాడు మెల్లగా, కష్టంగా...

"నీకు బాగాలేదంటే మేము అర్జెంటుగా బయల్దేరి వచ్చాం" అన్నాడు రావు.

"బాగుంది. ఇప్పుడు బాగుంది" అన్నాడు ముసలాయన.

పేషెంట్లు అడపాదడపా ఉమ్మిగిన్నెల్లోకి ఆ బంక వూస్తూనే వున్నారు. హాస్పిటలు, వార్డులు, మంచాలు, అక్కడుండే మనుషులు, గచ్చు, చుట్టూ వుండే మట్టికూడ ఆ వుమ్మిని, ఆ జబ్బును పొదుగుకొని అందర్నీ పట్టుకోవాలని పొంచివున్నట్టు తోచింది జయలక్ష్మికి. ఒళ్ళంతా భయంతో, అసహ్యంతో ముడుచుకుపోతోంది. 'ఇక్కడ్నుంచి తక్షణం పారిపోవాలి' అన్న తొందరపాటు పుడుతున్నది. కాని అక్కణ్ణుంచి కదలనీయకుండా ఏదో శక్తి ఆమెను అంత గట్టిగానూ కట్టిపడవేస్తోంది.

"ఎప్పుడు బయల్దేరారో... ఫ్లాస్కులో కాఫీవుంది. తాగండి" అన్నది సుబ్బమ్మత్త.

"ఒద్దు... ఒద్దు" అరిచినట్లు కేకపెట్టింది జయలక్ష్మి.

ఆరోజే ఆపరేషన్ అయి సగం మగతలోవున్న నడివయస్కుణ్ణి కూతురు అడుగుతోంది. "టెంకాయలు మళ్ళీ అయిపోతయ్యేమో దబ్బులియ్యి తెస్తాను" అని. అతనుఎంతో ప్రయాసతో జేబులో చెయ్యిపెట్టి తడుముకుని నోట్లకట్టలోనుంచి అయిదు రూపాయల నోటు తీసి ఆమెచేతికిచ్చాడు.

గట్టిగా, దిట్టంగావున్న దవడ కాన్సర్ పేషెంటు, ఎవరినో బయటి వరండాలోనికి పిల్చుకుపోయి తగ్గుస్వరంలో వ్యవహార విషయాలు చర్చిస్తున్నాడు.

కాలి ఎముక కాన్సర్ ముసలాయన పెండ్లాము పెద్దకుంకుమ బొట్టుపెట్టుకున్న పండుముత్తయిదువ ఈశ్వరుని పటానికి పూలదండవేసి, పూజచేసి అరటిపండ్లు నివేదన పెట్టింది. ఇవాళ ముసలాయన్ని డిశ్చార్జి చేసి ఇంటికి పంపుతున్నారు. అతనికి ఇప్పట్లో వాళ్లు చేయగలిగిన ట్రీట్మెంట్ అయిపోయింది. అతన్ని బయటికి తీసుకువెళ్ళడానికి మనుష్యులు స్ట్రెచర్ తెచ్చారు. ఆమె అరటి పండ్లు ఒలిచి చిన్న ముక్కలుగా తుంచి వార్డులో అందరికీ ప్రసాదం పంచింది. నవ్వు మొగాలతో అందరు భక్తిగా, కళ్ళకద్దుకొని నోట్లో వేసుకున్నారు. జయలక్ష్మికి ఆమె అందరికి కాన్సర్ ముక్కలు పంచుతున్నట్లనిపించింది. యిచ్చిన ముక్కను చేతితో పట్టుకొని ఏం చేయాలో తెలీక చూస్తూ నిల్చుంది. తనకిచ్చిన ముక్కను తినేసిన చంద్రిక ఆమె చేతిలోనిదికూడ లాక్కుని మింగేసింది. "ఛీ, పాడుపిల్ల" అంటూ గట్టిగా మొట్టికాయ వేసింది జయలక్ష్మి.

అవతల మంచంలో బట్టల క్రింద మనిషివున్న వైనం కూడా తెలీకుండా మంచానికంటుకుపోయిన ముసలాయనకు, ముక్కులోంచి ప్లాస్టిక్ ట్యూబ్ వేళ్ళాడుతున్నది. అతని దగ్గరున్న యువకుడు ఒక గ్లాసులో మందులు, పచ్చికోడిగుడ్లు, నలిపిన బ్రెడ్ముక్కలు అరటిపండువేసి, అన్నీ కలిపి గిలకొట్టాడు. ముక్కులోని ట్యూబు చివర్న గరాటు తగిలించి అందులోకి పోశాడు. నోటి అవసరం, రుచి, వాసన, అనుభవం ఏమీ అక్కర్లేకుండానే ఆహారం ముసలాయన కడుపులోకి పోయింది. జయలక్ష్మికి కడుపులో దేవినట్లయింది. ఈ మనిషి చావకుండా ఇంకా ఎందుకు బతికున్నాడు? అనుభవం లోపించాక ఎందుకీ పాకులాట! పనికిమాలిన శరీరాల్తో, చావు నిశ్చయమని తెలిశాక కూడా జీవితాన్ని ఒదల్లేక మంచాల్లో పడివున్నవాళ్ళ ఉదాసీనపు చూపుల్లోని అర్థంకానిదేదో ఆమెను చుట్టుముట్టింది.

"ఇంక పోదాం పదండి" అన్నది.

వెంకటప్ప చిన్నాన్న నిశ్చలత్వంలోంచి మెల్లగా కళ్ళు పైకెత్తాడు. సుబ్బమ్మత్త పాలగ్లాసు ఇచ్చింది. అవిత్రాగి, గ్లాసు ఆమె చేతికిచ్చి మెల్లగా వెనక్కి వాలిపోయాడు. నర్సు పక్కనే వున్న ఆక్సిజన్ తెచ్చి పెట్టింది. వార్డ్బోయ్వెళ్ళి డాక్టర్ని పిల్చుకొచ్చాడు. అతని ప్రాణం ఎప్పుడో వెళ్ళిపోయింది.

6

కాన్సర్ హాస్పిటల్‌కు వెళ్ళి వచ్చినప్పటినుండి జయలక్ష్మికి తన శరీరం భయంకరంగా కనిపిస్తోంది. అక్కడ తనుచూసిన కాన్సర్లన్నీ ఇక్కడా వుండవచ్చునన్న భ్రమ కలుగుతోంది. ఎక్కడ చూచినా చిన్నవాపు వున్నదేమోన్న అనుమానం. లివర్‌లో ఓ పక్క కొద్దిగా గట్టిగా లేదా? మొన్న కాలిఎముకకు చిన్నదెబ్బ తగిలింది. ఇన్నాళ్ళు మానలేదే! ఈ పులిపిరిలాంటిది స్కిన్‌కాన్సర్ కాదుగద! ఏమిటీ కఫం బంకగా, ఎక్కువగా వస్తుందే! ఏమిటిది ఇలా వెంటాడుతోంది నన్ను?

ఒకచోట పుట్టి హేలగా ఇతర భాగాలమీదకి ఎగురుతూ, ఆడుకుంటూ, అక్కడ పాడుకుంటూ తిరిగే వెర్రి మృత్యువు కాన్సర్. ఒకచోట ఆపితే ఇంకోచోట పెరుగుతుంది. ఊరగాయలో బూజు పెరిగినట్లు.

మలబద్ధకం కొత్తగా వచ్చిందా? పెద్దపేగులో కాన్సర్ వచ్చివుండొచ్చు. కడుపు నుగ్గులాంటిది వుందా! అదీ కోలర్ కాన్సర్ కావొచ్చు. చర్మం రంగు మారిందా? పులిపిరి వచ్చిందా?వాపుగాని, నొప్పిగాని వున్నదా? జలుబు తగ్గలేదా? ఆకలి చచ్చిందా? అన్నం సహించటం లేదా? మెడమీద వాపు వచ్చిందా? క్రింది దవడ మొదట్లో వుబ్బిందా? పళ్ళలోంచి రక్తం పడుతున్నదా?ఎక్కడైనా కాయగాని, గడ్డగాని ఏర్పడిందా? కాలుగాని, చెయ్యిగాని నొప్పి వచ్చిందా? ఇవన్నీ కాన్సర్లు కావొచ్చు. ఏం జబ్బు లేదా? క్రిందటి అయిదారేళ్ళలో జ్వరంకూడా రాలేదా! అదీ కాన్సర్ సూచనే! తొందరగా కనిపెట్టండి...చావు తప్పించుకోండి! ఎక్కడుందా కాన్సర్? ఇవాళ నీవు కనిపెట్టడానికీ, ఉపేక్షించడానికీ మధ్యన బ్రతుక్కీ, చావుకీ మధ్యన వుండేంత దూరం వుంది! త్వరపడు, కనిపెట్టు, బ్రతుకు! తెలుసుకో!!

ఇలాంటి అనుమానం వచ్చిన ప్రతిసారీ జయలక్ష్మికి భయంతో మతిపోతుంది. ఆమె గుండె ధన్‌ధన్‌మని కొట్టుకునే చప్పుడు ఆమెకే వినిపిస్తుంది. శరీరం స్తబ్ధమై, చెమటలు కారిపోతుంది. భయం దయ్యంలాగా పట్టేస్తుంది. ఆమె చేసే పనులు, మాటలు ఏవీ తనవి కానట్లు, ఎవరో చేస్తున్నట్లు అనిపిస్తుంది.... తన అనుమానం నిరాధారమైనదనీ, తనకు క్యాన్సర్ లేదనీ, చావు ముంచుకురాలేదని అనుకోగలిగినప్పుడే మళ్ళీ తాను తానై, ఒకటై, ఆనందం వెల్లువలాగా ముంచుకొస్తుంది...

"నేను అప్రమత్తతతో వుంటూన్నంతవరకు నా దగ్గరకు ఏ ప్రమాదమూ రాదు...ఈ తెలుసుకుంటున్న తెలివే నాకు రక్ష, సత్యం. ఈ తెలివి లేకుంటే యిహ నేను అనేది ఏముంటుంది? ఈ తెలివే నేను. నిజం" అనిపిస్తుందామెకు.

"నీకు బ్రతుకే ఒక కాన్సర్‌లాగా కనిపిస్తోంది. అలా భయపడుతూంటే బతికేదెలాగ?...పుట్టినప్పటినుండి శరీరం నిర్ణీతమైన దోవలో నడుస్తూ, పెరుగుతూ

నశింపుకు సిద్ధమౌతుంటుంది. కాని అదంతా మనకు కనిపించదు! జీవమూ, మృత్యువూ రెండూ ఎప్పుడూ ఇక్కడ జంటగానే వుంటూవుంటవి. పుట్టిన ప్రతి మనిషి చచ్చిపోతాడు. ఎప్పుడో ఒకప్పుడు. శరీరమూ, మనస్సుకూడా కొన్ని పరిమితులకు లోబడే ప్రవర్తిస్తాయి. ఒక పరిధిని దాటి పోలేవు. ఆ పరిమితుల్ని మనం ఒప్పుకోకపోతే మనకే బాధ...." సీతారామారావు మందలించాడు.

"ఓహో... ఇదంతా మీ సోంపల్లెవారి కుటుంబ వేదాంతం కాబోలు! ఇదే మా పరిధి అనుకునేవాళ్లకి పెరుగుదల ఎలా వుంటుంది? శాస్త్ర విజ్ఞానం ఉరుకులు పరుగులతో ముందుకు సాగుతున్నది. అమ్మవార్లు అని దణ్ణం పెట్టిన జబ్బులకి వాక్సీన్సు కనిపెట్టారు. శివుడి తలలో వున్నాడనే చందమామ మీదికి ఎక్కికూర్చున్నారు. సర్వజగదాధారభూతుడు, ఆత్మకారకుడు, గాయత్రీమంత్రానికి అధిష్టానదేవత అయిన సూర్యుడి మర్మం కనుక్కుంటున్నారు. ఇంకా మీలాంటివాళ్లు పరిధుల్ని గురించి మాట్లాడుతున్నారు...ఈ పరిధుల్నీ, పరిమితుల్నీ నేను ఒప్పుకోను!... ఒప్పుకోను!!" అంటూనే గుండెపట్టుకొని 'అమ్మా' అంటూ కూలబడిపోయింది.

హాస్పిటల్లో కార్డియాలజిస్ట్ పరీక్షిస్తుండగానే రెండోసారి నొప్పి వచ్చింది. ఇ.సి.జి. తీసి చూశారు. "గుండె బాగా దెబ్బతిన్నది. మళ్లీ నొప్పి వచ్చినప్పుడు ఏం జరుగుతుందో చెప్పలేము. జాగ్రత్తగా వుండాలి" అని ఇంగ్లీషులో అతను భర్తకు చెప్పడం విన్నది.

ఆమె మనస్సు ఆలోచిస్తోంది... నేను గుండెనొప్పితో చచ్చిపోతాను. కాన్సర్‌తోకాదు... చావు దగ్గరకొచ్చింది. రేపో, నెలకో, సంవత్సరానికో ఎప్పుడో దగ్గరకు వచ్చేసింది-నవ్వు...పెద్ద అర్థంలేని నవ్వు. ఏడుపు... సర్వం పోగొట్టుకున్న మహాభారాన్ని గుండెల్లో పాదుపుకున్న ఏడుపు. రెండూ ఒక్కసారిగా ముంచుకొచ్చాయి.

ఇంతవరకు నేను సరిగ్గా కళ్ళయినా తెరవలేదే? అప్పుడే చచ్చిపోతానా?! మనసు భయభ్రాంతిలో మూగగా ఏడుస్తోంది. చూపుమేరంతా అంధకారం. అంధకారంలో దేనికోసమో పరిభ్రమణం. ఏ దిక్కునైనా తప్పించుకోవడానికి దోవ వుందేమోనని మనసు వెర్రెత్తినట్లు పరుగులిడుతోంది.

పైకిమాత్రం ఆమె మామూలుగానే ఇంటికొచ్చింది. రాధిక కాలేజీలో తనకు డిబేట్‌లోనూ, ఎలక్యూషన్‌లోనూ ఫస్ట్‌ప్రైజ్ వచ్చిన ఆనందంలో వుంది. ఆ విషయాలు వింటుంటే జయలక్ష్మికేమీ ఉత్సాహం కలగలేదు. అవన్నీ తనకు సంబంధించని విషయాల్లాగా వినపడ్డవి. అన్నీ చెప్పాక రాధిక అడిగింది, "డాక్టరు ఏం చెప్పారు?" అని. 'గుండె కొంచెం దెబ్బతిన్నది. జాగ్రత్తగా వుండాలన్నారు' అన్నది. ఆ మాటలు ఆమె నోట్లోంచి బయల్దేరి బయటి ప్రపంచంతో సంబంధం ఏర్పరుచుకుంటున్నా ఆమెతో ఏమీ సంబంధం లేని విషయంలాగా కొత్తగా అనిపించాయి. చంద్రిక ఏదో అర్థమైనదానిలాగా

దగ్గరకొచ్చి ఆమె చీరకుచ్చెళ్ళు చుట్టూ తిప్పుకుంటూ 'అమ్మా' అన్నది. మొదటిసారిగా చంద్రికమీద ఏ మాత్రం కోపంలేని, సానుభూతి కలిగింది.

తాను నిజంగా చచ్చిపోతున్నానని ఆమెకు నమ్మకం కలగటం లేదు. నేను ఇంతవరకు ఏమీ అనుభవించలేదే. తెలుసుకోలేదే. జీవించలేదే! నేను చచ్చిపోవటం ఏమిటి?? అసంభవం! నేను చావను! ఇన్నాళ్లు నేను గడిపిన జీవితం ఏది? నా అనుభవాలేవి? నా భవిష్యత్తు ఏది? ఏమీ కనబడటం లేదు.'నేను' ఏది? ఎక్కడున్నాను? అదిగో ఆ కనిపించేవాళ్ళంతా నవ్వుతున్నారు. ఏడుస్తున్నారు. పరుగెత్తుతున్నారు. తింటున్నారు. ఆనందిస్తున్నారు. అనుభవిస్తున్నారు. నా అనుభవాలేవి? 'నేను' ఏది?

మనసునిండా కసి, ఆశ్చర్యం. నేను లేకున్నా వీళ్ళందరూ ఇలాగే బతికుండి, భోంచేసి, తిరుగుతూ నవ్వుతూ వుంటారా? ఈ ప్రపంచం ఇలాగే ఉంటుందా? ఈ చెట్లు ఇలాగే పచ్చగా వుంటాయా? ఇండ్లూ, వూరూ, భూమీ, ఆకాశం... ఈ ఆకాశం ఇంత స్వచ్ఛంగా, నీలంగా, అనంతంగా వుంటే, దాన్ని చూస్తూ యీ క్రింద నేనుండనా?!... నాకంటే ముసలివాళ్ళు, అప్రయోజకులు, రోగిష్టులు, మూర్ఖులు... ఇందరూ వుంటూంటే నేను మాత్రం వుండకుండాపోవాలా? ఎంత అన్యాయం! నేను లేకుంటే ఇదంతా ఎందుకు? అంతా నశించిపోవాలి! నశించిపోతుంది...

ఒక ముసలామె వంటకు కుదిరింది. మంచి మనిషి. చంద్రికకు అన్నం పెట్టడం దగ్గర్నుంచీ అన్నిపనులూ ఆమె సమర్థించుకుంటోంది. ఇప్పుడు జయలక్ష్మికి పనేమీ లేదు. మంచంలో పడుకుని పనులన్నీ జరిగిపోవటం చూస్తోంది. తానుగా కల్పించుకొని పురమాయించడం కూడాలేదు. 'నేను అప్పుడే యీ ఇంట్లోంచి మాయమై పోతున్నాను. వీళ్ళందరూ నేను లేకుండా పోయేస్థితికి అలవాటు పడిపోతున్నారు అప్పుడే' అనుకుంది.

"నా బ్రతుకు పరిమితమై పోయింది కదా..." అన్నది దిగులుగా భర్తతో...

"బ్రతుకనేది మనుషులందరికీ పరిమితమే... ఎవరు ఎన్నాళ్ళుంటారో ఎవరూ చెప్పలేరు... నీకంటే ముందే నేను పోవచ్చు..." ఆమెను ఓదార్చాలనే అన్నాడతను.

"ప్రతిమాటకీ వంకర అర్థాలు తీస్తారు... మీరందరూ నాలాగా ప్రతిదినమూ ఇదే ఆఖరిదేమో ననుకుంటూ వుంటారా?"

అతను నవ్వాడు. "అనుకోను. నిజమే. కాని అనుకున్నప్పుడూ బాధపడను" అన్నాడు.

'ఈ ఓదార్పు మాటలకేమిలే' అనుకుందామె.

నిజంగా నేనే చేయవలసిన పని అనేది లేదు! ఇన్నేళ్ళు నేను ఎందుకు తాపత్రయపడ్డాను? నేను సాధించినదేమిటి? అసలు ఈ నేను ఎవరు?- ఈ ప్రశ్నలు ఆమెను కలతపెడుతున్నాయి. వాటికి సమాధానం దొరకందే ఆమెకు శాంతిలేదు.

"నేను అంటే ఈ కనిపించే శరీరం-

కాని నా రక్తం పారుదల నాకు తెలియదు. నా శరీరం పెరుగుదల నాకు తెలియదు. నరాలద్వారా తెలిసే కొంతవిషయంతప్ప నిజానికి ఈ శరీరం నాకు తెలియదు. కొంత అదుపువున్నా అది నా ఆజ్ఞకు లోబడి ఉండలేదు. అది నేను ఎలా అవుతాను?

నేను అంటే నా మనసు-

కాని నాకు అనేకమైన ఆలోచనలు నిరంతరం తోస్తూనే వుంటాయి. ఎప్పుడు, ఎందుకు, ఎక్కణ్ణుంచి వస్తున్నవో తెలియదు. అవి తోచాకనే నావి అంటున్నాను. అవి 'నావి' ఎలాగవుతాయి?

నా అనుభవాలు...

మరుపు తెరల్లోకి జారి మాయమైపోతున్నాయి.

మిగిలిన వాటిని మిగుల్చుకుంటున్న 'యిష్టం' నేనా? అదీ నా చేతిలో లేదే! అనుకుంది.

నేను అంటే ఏమిటో తెలియకపోయినా బ్రతుకు చాలా విలువైనదిగా తోచింది. వెధవబతుకు! వుత్తబోర్!! ఇందులో ఏముంది? అంటూ జీవితంలోని ప్రతి క్షణాన్నీ విషపూరితం చేస్తూ వచ్చిన ప్రశ్న యిప్పుడు లేదు... చావును చూచినప్పుడే బ్రతుకు విలువ తెలుస్తుంది.!

కాని ఇప్పుడు-ఈ చివర్లో-అది తెలిసి ప్రయోజన మేముంది?

జీవితం చెయ్యిజారిన చేదతాడులాగా పట్టులేకుండా జారిపోతున్నది. ఇంత జీవితం యిన్ని సంవత్సరాలు-ఎట్లాగడిపేశాను? ఎంత నిర్లక్ష్యంగా గడిపాను? ఇంతకాలంలో ఏం చేశాను? ఏం తెలుసుకున్నాను? ఏదో మహాశక్తి నా ముందు ప్రత్యక్షమై "జయా, ఇదిగో నీ జీవితం... తిరిగి జీవించు" అంటే... ఎంత తెలివితో, ప్రతి క్షణాన్ని ఎంత అపురూపంగా బతుకుతాను!" అప్పుడు... అప్పుడు...

అప్పుడు ఏం చేస్తుందో, తన జీవితాన్ని ఏ క్షణందగ్గర మార్చి మలుపు తిప్పుకుంటుందో జయలక్ష్మికి తోచలేదు. ఆలోచించినకొద్దీ మళ్లీ జీవించినా తాను అల్లాగే జీవించాల్సివస్తుందనే తోచింది.

ఒకవేళ రాధిక పుట్టాక ఇహ పిల్లలేవద్దని అనుకుని వుంటే అప్పటి ఆనందం అలానే నిలిచి వుండునా? ఎంతో వేదన, ఆలోచన తప్పేది అనుకుంది. కాని రాధిక పుట్టినప్పుడు ఆ పిల్ల చురుకుదనం, త్వరగా మాటలొచ్చాయనీ, తోటివారికంటే ముందు నడిచిందనీ,దాని కళ్ళు పెద్దవనీ, అది ముద్దుగా వుందనీ, తెలివిగలదనీ... ఎన్నో విధాల పొందిన సంతోషం పునరావృతం కావాలని, ఇంకో బిడ్డ-కొడుకు-కావాలని కోరికతో

తపించిపోగా...దాని పర్యవసానంగా ఏర్పడిన చంద్రిక-ప్రతిక్షణమూ అంతకుముందు గడచిన కాలానికి, ఏర్పడిన మనస్థితికీ వారసత్వంవహించి అనుల్లంఘ్యం అయి కనిపించింది. ఎన్నిమార్లు అవకాశం వచ్చినా ఈ మనసు ఇలాగే ప్రవహిస్తుంది.

కాని... ఈ శరీరంలో వున్న ఎన్నో కణాల్లోనుంచీ, ఎన్నో అవకాశాల్లోనుంచీ రాధికను మించినవారు, కొడుకు, మహాజ్ఞాని, శాస్త్రవేత్త, పండితుడు... ఎవరైనా ఏర్పడటానికి అవకాశం వున్నప్పుడు ఈ చిట్టి పిచ్చి చంద్రిక ఏర్పడటానికి కారణం ఏమిటి? ఇది కూడా పిచ్చివాడి చేతిరాయిలాగా తగలటమేనా? అంతకుమించిన అర్థంవున్నదా? మనసులోని ఆలోచనలకూ, బయట ఏర్పడుతున్న సృష్టికీ మధ్యన సంబంధం ఎక్కడో తప్పిపోతున్నది.

తన మనస్సును పరిశీలించినకొద్దీ ఆమెకది విపరీతమైనదిగా, వికృతమైనదిగా కనిపించసాగింది. జ్ఞాపకాలూ, కోరికలూ అనేవాటిని కలబోసుకుని ఏర్పడి, విలువల కొలబద్దను ఆధారంగా పెట్టుకొని, కోరికలను ఆరాధిస్తూ, కన్పించేదాన్ని తిరస్కరిస్తూ, ఆదర్శాల ఔన్నత్యాలు, అధఃపతనాల హైన్యాలు, హెచ్చుతగ్గులు అంటూ ఒక కృతకపు విలువల అవాస్తవిక లోకాన్ని సృష్టించుకొని సహజత్వాన్నీ, వాస్తవికతనూ నిరాకరించే మహమ్మారిలాగా కన్పించింది. దాని ఇష్టప్రకారం జరిగితే చంద్రిక వుండదు. రాధికా వుండదు. గొప్పదనానికి హద్దు ఎక్కడుంది? సీతారామారావూ వుండడు. జయలక్ష్మీ వుండదు! ఈ మనస్సుకు, ఈ ఎక్కువ తక్కువల విలువల లోకానికి మూలతత్వం వినాశం. వాస్తవికతను నిరాకరించి, అవాస్తవిక లోకాల్ని సృష్టించడం? కనిపించేదాన్ని నాశనం చెయ్యడం!

అయితే ఆమెనూ, ఆమెలోకాన్ని రక్షిస్తున్నది ఏమిటి? ఆ రక్షణ, ఆ ప్రేమభావం యీ మనఃస్థాయికి సంబంధించినది కాదు. కార్యకారణ సంబంధాన్ని అధిగమించిన మరోస్థాయినుండి వస్తున్న కృపావర్షం అది!

నాది అనుకుంటున్న ఈ మనస్సుకీ, నేను అనుకుంటున్న ఈ మనిషికీ ఏమీ శక్తిలేదు! మనిషి ఆలోచనలతో, కోరికలతో నిమిత్తం లేకుండా స్థితులు ఏర్పడుతున్నాయి. ఏర్పడ్డాకనే అవి మనిషిలోని భాగాలవుతున్నాయి. 'నా'వి అనేవన్నీ ఎందుకు, ఎక్కణ్నుంచీ వస్తున్నాయో మనిషి చెప్పలేడు. మనిషికి ఇప్పుడు అందని ఏదో ఒక స్థితిలో అవి 'నా'వి అవుతాయా? అవకుంటే మనిషి జీవితం నిరర్థకం. గాలికి కొట్టుకువచ్చిన మేఘాలు ఆకాశంలో ఒకచోట ఒక ఆకారంగా ఏర్పడతాయి. అదొక నిశ్చలమైన ఆకారమనీ, దానికేదో అర్థం వుందనీ భ్రమకలుగుతుంది. మరో గాలితో అవి చెదిరిపోతాయి. మనిషికూడా ఇంతేనా?!

మనిషి దానిని ఎలా సహించగలడు? దేన్ని నమ్మి ముందుకు వెళ్ళగలడు.

తాతయ్య దేవుణ్నినమ్మి సులువుగా తెలియనిదాన్లోకి వెళ్ళిపోయాడు. వెకటప్ప చిన్నాన్న వంశాన్నీ, రక్తాన్నీ నమ్ముకుని పుట్టిన వాళ్ళకు చావు తప్పదన్న స్పృహతో మరో ఆలోచన లేకుండా దాన్లోకే వెళ్ళిపోయాడు. "నేను దేన్నీ నమ్మగల శక్తి లేనిదాన్ని. నేను ఎలా వెళ్ళేది? ఈ పెంజీకటిలో నాకు రక్షణ, మార్గం ఏవి?" అనుకుంది జయలక్ష్మి.

ఆలోచనలతో ఆమె మనసు అలసిపోయింది. స్తబ్ధమైపోయింది....ఎప్పుడో జరిగిన సంఘటన గుర్తుకు వచ్చింది.పూజగదిలో దేవుడి పీఠం ముందు పడివున్నది పెద్దబల్లి. ఆమెకు బల్లి అంటే చెప్పరాని భయం. పట్టరాని అసహ్యం. దాన్ని అక్కణ్నుంచి తరిమెయ్యాలని నేలమీద చప్పుడు చేసింది. అది పోలేదు. ఒక పొడుగాటి పుల్లతెచ్చి దాన్ని కదిల్చింది. అది నేలను గట్టిగా కరిచి పట్టుకుంది. ఏమాత్రం కదల్లేదు. మెల్లిగా కళ్ళెత్తిచూచి, మళ్ళీ మూసుకుని తోకను మెల్లిగా కదిలీ కదలనట్లు కదిలించింది. దానిచూపులో భయంలేదు. ప్రాథేయపడటం లేదు. నాపాటికి నన్ను చావనీ, కదిలించకు అన్నదే ఆ బల్లి ఉద్దేశ్యమని ఆమెకు నిశ్చయంగా తెలిసింది. దాని ప్రక్కనే నేలమీద నాలుగు అన్నం మెతుకులు వేసి, కొంచెం నీళ్ళుపోసి వెళ్ళిపోయింది. ఆ క్షణంలో ఆ బల్లి అంటే ఆమెకు భయం వెయ్యలేదు. అసహ్యమూ కలగలేదు! అది ఒక ప్రాణి.

రోడ్డులో మేళం వెళ్తోంది. జయలక్ష్మి లేచి ఇంటి వెనక్కు వెళ్ళింది. మేళంకూడా ఇంటి వెనక్కు వచ్చి దిగింది. ముందే తవ్వపెట్టుకున్న గుంతదగ్గర చేరారు జనం. మనిషిని గుంటలో పడుకోబెట్టి మట్టికప్పేశారు. అయిపోయింది...జయలక్ష్మి దేవుడి గదిలోకి వెళ్లి తలుపులు వేసుకుంది. దేవుడిముందు సాష్టాంగపడి, కన్నీళ్ళతో 'స్వామీ నన్ను బతకనీ! నన్ను బతికి వుండనీ!' అన్నది...మళ్ళీ మళ్ళీ అన్నది... పిచ్చిగా అన్నది... అంటూనే వుంది...

7

అకస్మాత్తుగా ఆమె ఆలోచనలు స్తంభించిపోయినై. సంతోషం, దుఃఖం, బాధ, బరువు, ఆలోచన-ఏమీ అంటని, దేనితోనూ సంబంధంలేని నిశ్శబ్దం ఏర్పడింది. తాను వేరై, పైకి లేచింది. అన్నీ తనకు కనబడుతున్నై, అర్థం అవుతున్నై, విశ్వమంతా ఒక గొప్ప యంత్రంలాగా కదిలిపోతున్నది. గాలి, నీళ్లు, వెల్తురు, భూమి, చెట్లు, జంతువులు, మనుష్యులు, ఏడ్పులు, నవ్వులు అన్నీ కాలంలో నడుస్తూ. తిరుగుతూ పరుగెత్తుతూ వున్నాయి. అవి నడవ్వలసినట్లు నడుస్తున్నవి. చేయవలసినట్లు చేస్తున్నవి. దేని సహజధర్మాన్ని అది నెరవేర్చుకుంటున్నది. అక్కడ ప్రశ్నలు లేవు. సమాధానాలులేవు. అక్కడ నిండుగా ఎన్నో జీవాలు కదలాడున్నై. ఒకే జీవం వెల్లివిరుస్తున్నది. అక్కడ నిండుగా ఎన్నో ఆనందాలు నర్తిస్తున్నాయి. ఒకే ఆనందం పొర్లిపోతున్నది. ఒకటే అన్నీ.

అన్నీ ఒకటే. బ్రతుకు దాన్నుంచీనే పుడుతున్నది. చావు దాన్నుంచీనే పుడుతున్నది. రెండూ కూడా దేశకాలాలకతీతమైన యీ పూర్ణతలోనివే. ఏం జరిగినా ఏం ఫర్వాలేదు!

ఆమెకు చంద్రిక కనపడ్డది ఆడుతూ, నవ్వుతూ. రాధిక నవ్వుతూ పరుగెడుతున్నది. సీతారామారావు తాపీగా నడుస్తూ కనపడ్డాడు. జయలక్ష్మి కూడా కనబడ్డది-తలవంచుకుని ఏడుస్తూ. 'ఫరవాలేదు, ఏమి జరిగినా ఫరవాలేదు. అన్నీ ఒకటే' అని చెప్పింది జయలక్ష్మితో..

జయలక్ష్మి లేచింది. ఎన్నో జీవాలు. ఎన్నో ఆనందాలు ఆమెలో నిండి, ఆమెను సఫలీకృతురాల్ని చేస్తున్నట్లు సంతృప్తి, ఆనందం. నిండా నవ్వు, పెద్ద నవ్వు.

ఈ ఆనందంనుంచీనే, ఈ నవ్వునుంచీనే, ఈపూర్ణతనుంచీనే ప్రపంచం పుడుతున్నది. అందువలననే యింత దుఃఖం, అర్థంలేనితనం, బాధ, బరువులను సునాయాసంగా భరిస్తున్నది. సత్యమూ సమాధానమూ అక్కడున్నవి. ఈ నిమిషంలో యింత తేటతెల్లంగా స్పష్టంగా కనిపిస్తున్న, తెలుస్తున్న విషయం-యిదే జీవరహస్యం. ఇప్పుడు నేను ఎన్ని జన్మలైనా ఎత్తగలను. అవలీలగా ఎన్ని చావులైనా చావగలను. ఈ జీవితం ఒక ఆట. ఈ ఆటను ఆడించేది, ఆడేదీ, ఆటా కూడా నేనే!

మనిషికుండే పరిమితులు, జీవితానికి అర్థం, స్వేచ్ఛ-అన్నీ ద్వంద్వ స్వరూపమైన మనసుకు సంబంధించిన ప్రశ్నలు. అనవసరమైన ఆలోచనలు. కాలం కూడా మనసుకు సంబంధించిందేగాని సత్యంకాదు. శరీరధారి అయిన మనిషికి ఈ క్షణం ఒక్కటే సొంతం. కాలం అనేది ఊహ. అనేకమైన క్షణాలు వున్నాయి. ఒక క్షణానికీ మరో క్షణానికీ మధ్యన సంబంధం నిజంకాదు. ఆ సంబంధాన్ని కల్పించేది మనస్సే.

...ఇవన్నీ ఆ క్షణంలో ఆమెకు తెలిసినై.

ఆ రోజంతా ఆమె నిశ్చలమైన మనస్సుతో, స్తంభించిన కాలంలో ఆనందంలో వుండిపోయింది.

అంత స్పష్టంగా నిశ్చితంగా తన స్వత్వాన్నంతా ఆవరించిన ఆ మహత్తరానుభూతి నిత్యమూ, సత్యమూ అన్పించింది. చెదిరిపోతుందని అనుకోనేలేదు. కాని క్రమంగా...

అనుభూతి స్పష్టతను కోల్పోయింది. ఎంత ప్రయత్నించినా మళ్ళీ దాన్ని అందుకోవటం సాధ్యం కాలేదు. అది మనసులోకి జారి ఊహగా, సిద్ధాంతంగా, మాటలుగా మారిపోయింది. పేలవమూ అయిపోయింది.

కాని అటువంటిస్థితి ఉన్నదన్న జ్ఞాపకం మిగిలింది. ఆ జ్ఞాపకంలో భయం ఎరుగని నిబ్బరం ఏర్పడ్డది. ఆలోచనలోకి కొత్త జీవం ప్రవేశించింది.

'ఈ జ్ఞాపకాన్ని నిలుపుకోవటమే తపస్సు. ఈ స్పృహను సజీవం చేసుకోవడమే

విముక్తి' అనుకుంది జయలక్ష్మి. ప్రతి చిన్న విషయం లోనూ అర్థాన్ని, ప్రయోజనాన్నీ చూడటానికి అలవాటుపడ్డ మనస్సు, అర్థమూ ప్రయోజనమూ లేని స్థితిని ఎప్పటికైనా గ్రహించగలదా? నేను, నేను అంటున్న అరకొరా తెలివి అణిగిపోవటం జరుగుతుందా? అని అనుకుంది.

ఇంటి వెనుక స్మశానాన్ని చూస్తే ఆమెకు జుగుప్స కలుగలేదు. మిట్టపల్లాలూ, తుప్పలూ, బూడిదకుప్పలూ, సన్నని ఏరూ-అంతా సూర్యకాంతిలో మామూలుగా వున్నది. వూళ్ళో వీచేగాలి ఇక్కడా వీస్తున్నది. వూళ్ళో ప్రకాశించే సూర్యుడే ఇక్కడా ప్రకాశిస్తున్నాడు.... చావుసహజమైనదీ, పుట్టుకవలెనే అవసరమైనదిగా తోచింది. మనుష్యులు ఒకే మాదిరిగా పుట్టినందువలన ఒక జాతి కావటం లేదు: పుట్టినవారందరికి చావు సత్యం కనుక ఒకేజాతి అవుతున్నారు. పుట్టుక వేర్పాటుకునాంది అవుతున్నది. చావు ఐక్యతకు చిహ్నం అవుతున్నది. జీవితంలో వుండే సత్యం 'మార్పు'. ఆ మార్పుయొక్క పరాకాష్ట చావు. అవసరాలు, బాధ, దుఃఖం చావు-ఇవే ఈ మనుష్యులందరి మధ్యనవుండే సంబంధాన్ని సూచించేవి. వాటిని జయించాలనేదే మానవుని నిరంతర ప్రయత్నం. కానీ, ఆ విజయం లభించటంతోనే ఆ సంబంధం చెదిరి మనిషి నశించిపోతాడు! ప్రపంచస్థితి ద్వంద్వాల మీదనే నిలిచివుంది. ఆ నిరంతర ద్వంద్వాలలో ఒకటేవుండి రెండోది లేకపోవటం వుండదు. ఈ మనస్సు దేన్ని కోరుకుంటుందో దేన్ని కరుణ అంటోందో అది చావు. ద్వంద్వాల్ని నిరాకరించినప్పుడు జీవం, సత్యం అక్కడుండవు!... కాని కాలానికీ, కార్యకారణ సంబంధానికీ లోబడివుండే మనస్సు దాన్ని గ్రహించలేదు!

'ఈ క్లిష్టతను, సంకీర్ణతను, ఈ వైవిధ్యాన్నీ, ఈ చైతన్యాన్ని నేను గ్రహించగలనా! భరించగలనా!' ఆమె గుండెలో ఉత్కంఠ, ఆనందం, ఎదురుచూపు, వేడికోలు...

నీలాకాశంలో నల్లమబ్బులూ, సూర్యుడి నారింజరంగు కాంతీ కలసి రంగుల చిత్రంగా ఏర్పడి, అద్భుతమైన సౌందర్యాన్ని సృష్టిస్తున్నై. క్షణక్షణానికీ మారుతున్న దృశ్యాలు. ప్రతి క్షణమూ అంత సుందరంగానూ వుంది. అద్భుతమైన ఆ సౌందర్యంలో ఆమె మనసు మూగపోయింది.

ఎక్కణ్ణుంచో తాళాలశబ్దం... టింగ్ టకా... టింగ్ టకా, టింగ్ టకా...టింగ్ టకా...విశ్వమంతా వ్యాపించి నవ్వుతూ, నర్తిస్తూ ఆమె గుండెల్లోకి చేరి, అక్కడ సంతోషంతో నాట్యం చెయ్యటం ప్రారంభించింది.

'అమ్మా, చంద్రికమ్మ తమాషబంగ్లా పిల్చుకొచ్చింది... ఒద్దంటే ఈమె వినదు. పొమ్మంటే వాడుపోడు'-వంటామె ఫిర్యాదు

అతను తెల్లగా పొడుగ్గా వున్నాడు. మొహం పొడుగ్గా, గంభీరంగా వుంది.

వయస్సు అరవై దగ్గరబడుతున్నా, కళ్ళల్లో చురుకుదనం, జీవం నిండుగా వున్నాయి. 'అమ్మా పాప పిలిచింది. పిల్లలూ, పెద్దలూ అందరూ చూడొచ్చు. ప్రపంచంలోని వింతలన్నీ వున్నై దీంట్లో...' అన్నాడు గంభీరంగా

"ముప్ఫయి పైసలకోసం ఎన్ని కబుర్లు చెబుతున్నావు" అన్నది జయలక్ష్మి.

అతను నొచ్చుకున్నాడు. "పైసలకోసం కాదు... ఇది నా వృత్తి. నేను ప్రపంచాన్నిచూపిస్తాను....పైసలు నేను బతకటానికి" అన్నాడు.

అంటూనే భుజంమీది గోనెసంచి దించి అందులోని పెట్టె తీశాడు. ఎండవాలు చూచుకొని స్టేండు అమర్చి పెట్టె పెట్టాడు.

చంద్రికతోపాటు జయలక్ష్మి కూడా దానిని చూడటానికి కూర్చుంది.

టింగ్‌టకా... టింగ్‌టకా... ఒక చేత్తో తాళం కొడుతూ, రెండో చేత్తో తాపీగా బొమ్మలు మారుస్తూ రాగయుక్తంగా వర్ణిస్తున్నాడు.

ఆ బొమ్మల్లో నిజానికి విశేషం ఏమీలేదు కాని ఆ బొమ్మలే లెన్స్‌లోంచీ లోతునూ జీవాన్నీ గ్రహించి, రాగయుక్తమైన వర్ణనతో లయబద్ధమైన తాళంతో కలిసి వింతకథను సృష్టిస్తున్నై.

"ఢిల్లీపట్నం చూడండి
ఇందిరగాంధీ దర్బారు చూడండి
ఎర్రకోట చూడండి... టింగ్‌టకా... టింగ్‌టకా..."

రాధిక వచ్చింది. "ఏమిటమ్మా నీవుకూడా చూస్తున్నావా? పక్కింటివాళ్ళు కిటికీలోంచీ చూస్తూ ఎట్లా నవ్వుతున్నారో చూడు..." చెవిలో గుసగుసలాడింది.

"నవ్వుకోనీ... మధ్యాహ్నం తెచ్చిన కేకులు అలమార్లో వున్నై. నాకూ, చంద్రికకూ, అతనికీ మూడు తీసుకురా. తింటూ చూస్తే ఇంకా బాగుంటుంది. నువ్వుకూడా వచ్చి చూడు" అన్నది.

"నీవు కేకులు తినకూడదు కదా" అని విసుక్కుంటూ వెళ్ళిపోయింది రాధిక.

"గోవా సంద్రం చూడండి
సంద్రంలోన మంది చూడండి
ఆడా మగలా ఆట చూడండి... టింగ్‌టకా... టింగ్‌టకా..."

ప్రదేశాలు, మనుష్యులూ, లోకాలు మారిపోతున్నాయి. లండన్ నగరం, కాశీపట్నం, మహంకాళి ఉత్సవాలు, జపానీ గెయిషాలు, చంద్రలోకపు చిత్రాలు..ఒకదాని తర్వాత ఒకటి జరిగిపోతున్నవి, ఆకాశంలోని చిత్రాల్లాగా.

"మనలోకం చూడండి
ఈలోకంచూడండి

తమాషాల లోకం ఇది
విచిత్రాల లోకం ఇది
అందాల లోకంలో
ద్వంద్వాల శోకం... టింగ్ టకా... టింగ్ టకా...
తిండికి బట్టకు రోదనా
నెత్తిన కప్పుకు వేదనా
రోగం చావు శోధనా... టింగ్‌టకా... టింగ్ టకా...
అయినా

బ్రతుకుతానంటాడు మనిషి
నవ్వుతానంటాడు మనిషి
ఇక్కడే వుంటానంటాడు మనిషి... టింగ్‌టకా... టింగ్‌టకా..."

జయలక్ష్మి నవ్వటం మొదలుపెట్టింది
ఆమెతోపాటు చంద్రికా నవ్వుతోంది.
ఒకర్ని చూసి ఒకరు నవ్వుతూ వున్నారు
"టింగ్‌టకా... టింగ్‌టకా...
నవ్వుల లోకంచూడండి
నవ్వే బాబులు చూడండి
నవ్వే పాపలు చూడండి
నవ్వొకటే నిజమండి... టింగ్‌టకా... టింగ్‌టకా..."

తమాష బంగ్లాలో రంగురంగుల పాపలు, బాబులు నవ్వుతూ నిల్చుండిపోయారు... కథ అయిపోయింది...

ముసలతను డబ్బాతీసి గోనె సంచీలో పెడుతున్నాడు

"మీదేఊరు ? నీ సంసారం ఎక్కడుంది?" అనడిగింది జయలక్ష్మి

అతను సంచీని తడుతూ "ఇదే నా సంసారం... రోజుకో వూరు నాది..."అన్నాడు.

పైసలు జేబులో వేసుకున్నాడు.

తన ప్రపంచాన్ని బుజాన్న వేసుకుని వెళ్ళిపోయాడు.

సూర్యుని ఎర్రని వెలుగు కన్పించనీయకుండా ఒక నల్లని చిక్కని మేఘం అడ్డంగా నిల్చుంది. వేపచెట్టు కొసలన్నిటిమీదా గోరింకలు వాలి గోలగోలగా అరుస్తున్నై. మేఘాన్ని చీల్చుకుని వెలికి రావటానికి ప్రయత్నించిన ఎర్రని మెరుపు ఆ మేఘపు గుండెలోని లోతుల్ని ఒక్కక్షణం చూసి లోనికే వెళ్ళిపోయింది.

కొనకొమ్మలమీదనున్న గోరింకలు క్రిందికి క్రిందికి గెంతుకుంటూ నెమ్మదిగా చెట్టులోపలికి మాయమయ్యాయి. ఈ వెలుగును వున్నంతసేపూ అనుభవిద్దామన్న కోరికతో రెండు గోరింకలు మాత్రం లోపలికి వెళ్ళకుండా లోగొంతులు కిరకిరలాడిస్తూ సాయంత్రాల కబుర్లు చెప్పుకుంటూ వున్నవి.

ఆమె మనసునిండా ఆనందం. నేను లేకపోయినా ఇదంతా వుంటుంది. ఈ మనుష్యులు, చెట్లు, గోరింకలు, సూర్యుడు, ఆకాశం...అన్నీ ఎప్పటికీ వుంటాయి... అనుకున్నది జయలక్ష్మి ఆనందంగా...

★★★